

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2:40
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Battfyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscriptele nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Organizația popoarelor subjugate

de dr. Mihail A. Popovici

Suferințele trecutului, ingratitudea și trădările acelora, cărora li-s'a închinat și avere și viață, persecuțiile de tot soiul — fie religioase, economice sau culturale, au plămădit în neamul nostru un suflet neîncrezător. Atâta necinste, câtă îngrămădiseră jur împrejurul acestui popor stăpânitorii din trecut, l-au făcut să se îngrădească cu fel de fel de bănueli, cu o rezervă rece, cu o sfială față de orice nădejde spre mai bine. Memoria socială nu-l lasă să uite desamăgirile din trecut. Lupta veșnică și fără astâmpăr pentru apărarea celor mai elementare mijloace de existență fizică și a celor mai elementare principii de morală — nu i-au dat răgaz să încolțească în sufletul său principii mari naționale, jertfe desinteresate, avânturi ideale. Apărarea intereselor individuale, grijile traiului, erau atât de mari și de grele, încât orice muncă culturală sau politică mai înaltă, era din capul locului imposibilă. În sbuciumul acestei lupte împrăștiate, elementul luptei pentru existența individuală era singur dominant, iar elementele sociale erau doar un simplu mijloc de a susține lupta individului. În toiul acestor frământări n'a putut fi vorba de crearea unei individualități etnice bine definite, de crearea unui caracter comun național — ba mai mult, am pierdut cu vremea și comorile sufletești naționale, moștenite dela înaintașii noștri de odinioară — rămânându-ne doar dispoziția, pământul fertil, în care din nou va încolți vechea putere culturală.

Vremurile s'au schimbat încetul cu încetul. Ștergerea iobăgiei a făcut loc împrejurul individului, cămașa de forță a căzut și individul a început să se miște mai ușor, să poată îngriji mai bine de sine și de ai săi, să aibe nevoie nu numai de bunuri economice de gradul întâiu, să-și ridice ochii dela brazda răsturnată și să se uite împrejur. A venit vremea, când în jurul său a văzut o mulțime mare, care a suferit aceiaș soartă, când a văzut, că dacă au căzut unele lanțuri, mai sunt multe alte, pe cari de durerea strângerei celor dintâi, nici nu le-a simțit. A venit vremea, când a văzut, că întreaga mulțime, care a suferit până acuma, suferă și mai departe, ca și el. Și în acest popor au început să lucreze elemente sociale și culturale mai înalte. Forțele răslețe încep să se grupeze, principii economice să-și scoată fără cutezanță capetele timide, ideile să sboară dintr'un colț al pământului locuit de noi, până în celalalt și să încerce să se schimbe în fapte. Influențele reciproce încep să formeze nota comună în caracterul nostru, iar masa aceasta răslețită începe să se închege într'un singur corp, prin nutrirea aceloraș ideii, sentimente ideale comune — și printr'o organizație comună, — care va duce la la izbândă lupta complectei consolidări libere.

Da — dar aicea începu greu, căci organizarea și consolidarea unei națiuni subjugate se făptuiește încetul cu încetul, sunt puteri sociale bazate pe convingeri și credințe supuse numai și numai arbitriului propriei conștiințe, cari ridică fortăreața națională — alte motive, alte elemente decât acelea cari susțin o grupare ajunsă la o organizație socială o consolidare creiată și ajunsă la deplină putere. — Spre mai bună ilustrare să luăm un exemplu:

Autoritatea statului se bazează în rândul prim pe puterea executivă de care dispune. — Intocmirile statului, legislație, administrație, jurisdicțiune sunt susținute mai ales de forța brachială.

Puteri abstracte, ca morala, convingerea, simțul de dreptate sunt trecute prin forța împrejurărilor pe planul al doilea — și câtă vreme statul dispune nețărnut de puterea executivă, orice convingere potrivnică convingerilor celorce represintă statul, — nu schimbă nici mersul, nici intențiunile sale. Cetățenii sunt siliți să-și îndrepte felul vieții lor, ba adeseori și mărturisirea credințelor lor — așa după cum statul o cere, — căci statul poate să lovească pe toți aceia, cari nu se supun normelor sale. Lucrurile se schimbă când convingerile cetățenilor prin puterea adevărilor cuprinse în ele — fie adevăruri economice sau ideologice grupează cetățenii în tabere nemulțumite cu felul de a fi al statului — și cu vremea grupările acestea dispun și ele de forța, care se ocupă cu succese puteri executive a statului. — Aici intră în funcțiune rezonul de stat, fiindcă aplică represalii extreme și atunci hotărăște cel mai tare, fiecă prin concesii cuminti încearcă să identifice din nou interesele grupărilor cu interesele statului. — Statul pentru salvarea autorității sale are nevoie mai ales de mijloace externe, de forță, sau compromise — el reprezentantul puterii organizate n'are nevoie imediată nici de eloquentă nici de principii morale.

Vaza și-o menține deocamdată mai ales cu ascuțitul săbiilor, cu puști cu tunuri — iar aderenții și-i câștigă cu ajutorul nesecatului buget, cu hatăruri, cu protecții meritate sau nemeritate cu tot aparatul murdar al sinecurilor și mai ales cu toți aceia, cari în forma respectivă de stat își văd apărare mai bine interesele, au mai prilej bun de câștig, orgoliul lor de stăpâni tori e mai bine satisfăcut etc. etc.

Altfel se organizează forțele răslețe, altfel să susține autoritatea organizației la popoarele subjugate și alte sunt elementele, pe cari se clădesc sentimentele comune, ideile comune și organizația unitară. Aicea nu mijloace externe, nu forța, nu compromisele, nu hatărurile sunt temelia — ci mai ales elemente sufletești, convingeri sincere, valori morale.

Substratul grupărilor separatiste e în totdeauna utilitarist — e o tendință spre mai bine — e rezultatul unei reacțiuni față de forțe și curente, cari jignesc interesele unei mulțimi oarecare. Interesele acestea pot fi sau materiale, întrucât mulțimea respectivă e împiedecată în progresul economic, sau ideale întrucât mulțimea e împiedecată în dezvoltare liberă culturală. Raționamentul social cumpănește echilibrul forțelor și ajunge la convingerea, că prin delăturarea unor forțe opuse, starea lucrurilor să *schimbă spre mai bine* — iar sentimentul social întărește rezultatul raționamentului prin simțul subiectiv, că o *schimbare spre mai bine e posibilă*.

Fără de acest sentiment orice mișcare separatistă bazată pe păturile largi ale mulțimei e ilusorie. Dar convingerea, că o schimbare a stărilor se poate săvâși e condiționată de *încrederea* pe care mulțimea respectivă o are *în propriile forțe*.

Convingerea, că forțele noastre sunt cel puțin echivalente, dacă nu superioare forțelor, cari ni-se opun. Numai când un popor ajunge la această convingere poate fi vorba de-o acțiune mare, pozitivă cu sorți de izbândă. Numai atunci se poate zice de un popor, că este „cu moralul ridicat“.

Cum și când ajunge un popor aici?

Primul pas e o continuă sfortare de a se ajunge la o organizație oarecare. Forțele răslețe nu sunt puteri în luptele naționale. Instinctul dictează și hordelor și popoarelor culte, că „unde-s doi puterea crește“. Organizația aceasta nu e rezultatul unei legiuri ca la stat, ci e rezultatul unei selecțiuni naturale. E o muncă înecată și grea, e rezultatul unei frământări enorme cu pro-

gres și regres, cu cuceriri încete. E ca și lupta unei bărci fără pânze și fără lopeți în mijlocul mării, pe care mâni nevăzute o împing spre țarm — dusă de valuri înainte, isbită de altele îndărăt în lupta fără astâmpăr și fără repaos. Convingerea, că o grupare organizată e absolut necesară, trebuie să devie un postulat moral și pe această convingere să clădește încetul cu încetul organizația.

Organizația e o simetrie a puterilor cu anumite puncte cardinale, pe cari se țese într'un corp organic energiile indivizilor, cari constituie mulțimea. Puncte cardinale sunt indivizi cari exprimă mai pronunțat vrerile și aspirațiunile comune. Sâmburele, partea pozitivă a ori cărei organizații sunt aceste individualități.

Rezultatul selecțiunei naturale în frământarea de a se ajunge la o organizație e, că din societate se cristalizează anumiți indivizi, pe cari viața lor i-a dovedit mai potriviți pentru rolul de frunte.

Organizația se bazează pe sentimentul comun, că individualitățile astfel cristalizate, sunt valori morale, cari garantează, că lupta se duce cinstit și desinteresat spre binele tuturor. — Organizația are rost numai dacă prin ea se apără interese comune — iar mulțimea ia parte la acea organizație, numai dacă interesele fiecăruia găsește sprijin în organizație. Pentru aceasta trebuie să domineze convingerea, că cei din frunte sunt și integri și capabili și vrednici de a sta în frunte, și mai ales, că drepturile pe cari fatal ori și care organizație le dă conducătorilor săi, — ei le țin de datorii morale, închinare luptei comune, iar mulțimea simte și înțelege, că cei din frunte își cunosc și știu datoria.

Numai baza aceasta morală e în stare să ție anumiți indivizi în frunte și prin ei însăși organizația.

Numai prin faptul, că o națiune e în stare să producă astfel de indivizi, e în stare să producă elemente de absolut necesare pentru o organizație și le și produce, poate să crească încrederea în forțele proprii.

Încrederea aceasta e element, prin care poate să spereze, că sfortările și lupta nu vor fi zadarnice și vor duce la izbândă — fără de care speranță, — după cum am văzut mai sus, nu se poate închipui o grupare separatistă în societatea omenească.

Vedem deci, că toate elementele, pe cari se razimă organizația unui popor subjugat — afară de interesul comun — sunt curat subiective, convingeri morale, speranțe; sunt elemente sufletești mai mult sau mai puțin trainice, cari ușor se rup.

Două elemente distructive împiedecă mai ales consolidarea națională într'o formă organizată — unul extern și altul intern.

Elementul extern îl formează interesele divergente a tuturor acelora, cari stau afară de corpul acesta național, sau pozitiv zis: interesele în contra cărora se organizează corpul național. La popoare subjugate e Statul în primul rând elementul extern distructiv. Prin forță, prin fel de fel de ademeniri, prin corupție încearcă să atragă în direcțiunea aspirațiunilor sale pe toți supușii săi, urmărind și persecutând orice tendință, care după credința sa unilaterală, vatamă concepția Statului formulată de clasa sau națiunea dominantă. Statul poate împiedeca ușor orice organizație formală — el poate trimite în pușcărie președinți, secretari, poate disolva comitete, persecuta membri — dar nici-odată nu poate clătina baza morală, temelia convingerilor subiective închise în creerii și inima cetățenilor, cari fac parte din națiunea subjugată. Statul nu poate clătina convingerea, că organizația și învingerea aspirațiunilor naționale, e un progres, un pas spre mai

bine. Statul și cu cei cari dețin puterea își urmăresc scopurile lor, interesele lor și-le apără — tocmai acele momente în contra cărora se duce lupta; — deci seducerile nu pot atinge baza morală a organizației sufletești a celor subjugăți. Statul poate distruge numai forme externe, niciodată convingeri generale.

De multe ori îi succede să convertească indivizi și convertirile împreunate cu recompense grase sunt exemple triste, cari clatină convingerile multora, cu toate acestea societatea instinctiv izolează astfel de fenomene. Hinc niger est — uscături.

Altfel stau lucrurile cu elementele distructive interne. Aici campania de distrugere se duce conștient sau inconștient în însuși corpul național, aici aceia pentru cari principiile morale ale organizației ar trebui să fie baza și îndreptarul acțiunilor lor, conștient sau inconștient încearcă să prăbușească temelii rezistenței naționale. — Motivele, cari le întunecă sentimentele lor sociale pot fi diverse, ele pot fi sau urmarea acțiunii elementelor distructive externe — căpătueli, pe cari statul le pune în vedere, hatăruri, corupții etc. etc.,

Ele pot fi urmarea diferitelor momente psihologice individuale — ca orgoliu, vanitate, dușmănie personale, ambiții, răz bunări etc.

Și în sfârșit pot fi și urmarea credinței cinstite, că prin faptele lor cauza națională câștigă, pot fi urmarea fatală, că pierzând din vedere elementele constitutive ale luptei naționale, urmărind un rezultat extern dărâamă fundamentul intern, convingerile morale, clatină încrederea în forțele proprii, nădejdea unei organizații afară de cadrele Statului.

Am arătat mai sus care e baza unei organizații naționale sociale, când nu se dispune de forțe externe. Ei bine, tocmai baza asta e periclitată de elementele distructive interne, și am văzut ce muncă titanică de selecțiune se poartă de corpul social, până ce se încheagă o organizație, până ce să stabilesc valorile morale ale indivizilor, în jurul cărora să cristalizează organizația! Punem cazul, că în lupta împotriva puterilor distructive, rămân aceste învingătoare, și urmărind aceiași țintă a libertății naționale voesc învingătorii să ducă lupta mai departe.

Baza luptei lor nu poate fi alta, decât tot forța morală internă, sentimentul maselor în ten-

dința materială spre un mai bine — ca teză; încrederea masselor în forțele proprii, în primul rând încredere câștigată prin faptul, că sunt în stare să producă individualități capabile de luptă, speranța unei învingeri, puterea voinței întărită prin aceste credinți, — ca mijloace.

Dărâmată odată această bază morală nu poate fi ridicată din nou, printr'un simplu gest poruncitor, sau prin fraze frumos sunătoare — mijloace externe de a reface organizația lipsesc — iar cele interne se produc de sine — prin grele și mari eforturi.

Am arătat la începutul scrisului acestuia cum trecutul greu și anevoios a plămădit sufletul neamului nostru puțin încrezător. — Memoria socială nu doarme. trăiește și astăzi — și oare dacă bazele morale ale organizației noastre sunt clătinate din nou — nu e motiv pentru o nouă desamăgire — oare memoria socială nu se mărește cu o nouă neîncredere?

Oare învingătorii nu vor trebui să poarte o luptă cu atât mai strașnică, și oare masele nu se vor mișca cu atât mai încet?

Sissfus în plină acțiune!

Astfel de încercări aruncă cu ani mulți și scumpi în urmă, tendințele de consolidare pierzând poate chiar anii cei mai buni și mai prielnici. E rolul politicii, să caute căile și mijloacele prin cari să paralizăzează efectul distructiv al astorfel de fenomene. Politica încearcă să găsească mijlocul cel mai potrivit de a conserva capitolul pozitiv cu greu agonisit, precum și felul de luptă cel mai potrivit pentru cuceriri nouă. Bărbatul politic știe să deosebească binele de rău, nu se lasă sedus de aparențe, nu perde din vedere scopul — își cunoaște masele și cunoaște elementele, din cari e alcătuit dorul de luptă al masselor. Aceia, cari cu voia dărâamă elementele aceste sunt transluși sau criminali politici, aceia cari fără voie cu sufletul curat și conduși de dragoste sinceră față de neamul lor — nu sunt bărbați politici, sunt orbi politici.

Organismul social sănătos izolează pe cât să poate astfel de elemente.

E o profilactică socială a cărei expresie e opinia publică, care condamnă orice tendințe centrifugale. Dacă corpul social nu e în stare să izoleze astfel de încercări, e semn că nu e sănătos și vai de poporul, care ajunge la convingerea, că nu e în stare să-și delătore dușmăniei interni.

Infrângerea astorfel de tendințe e o dovadă de putere și sănătate — prin astfel de victorii interne crește încrederea în forțele proprii și pentru lupta față de dușmăniei externi. În fiecare pagubă și un profit. Păcat doară de energia ce se cheltuiește în hărțueli zadarnice, lipsite de simț și tact politic, când dușmanul cel mare ridică barda și e aproape să isbească.

Tăria unui neam

— Amintiri dintr'o călătorie la Blaj —

de Petre V. Haneș

Atât de mult a plăcut expozițiunea românească de acum câțiva ani dela Sibiu, Românilor din alte părți, încât nu cred să fi fost vreunul, care să nu-și fi propus să se mai întoarcă și altădată în Ardeal.

Am fost și eu dintre aceia. În vara următoare, am trecut din nou Turnul-Roșu, dar cu hotărârea, să învăț mai multe dela Români din Țara-Oltului. Am stat aici, la Făgăraș și în împrejurimile lui, vreo lună de zile, interesându-mă îndeosebi de limba de acolo și culegând texte, fie populare, fie de vorbire ilnică. Am urmărit de aproape viața locuitorilor de acolo: în sat, la târguri, la câmp și la pădure.

Voiu ține multă vreme minte târgul dela Viștea de jos și târgurile obișnuite de Vinerea dela Făgăraș. O Vineri nu mi-a scăpat, din cele 4—5 câte le-am petrecut acolo, ca să nu mă găsesc la Făgăraș.

Am cunoscut și mulți „intelenți” de-ai ținutului, preoți și învățători. Unele din cele mai frumoase momente ale petrecerii mele vremelnice pe acolo, a fost acelea, în cari am mâncat la un loc cu vreo 10—15 preoți și învățători în târgul

Adevăruri, cari se uită

De dr. Horia Petra-Petrescu.

Cum intri în impozanta clădire a primăriei din Lipsca, în vestibulul, care te conduce la etajul prim și mai departe, dai de o inscripție cu litere mari, de aur. Nu poți trece fără ca să nu citești dictonul de acolo. Iată-l:

„Allen Leuten recht getan —
Eine Kunst die niemand kann“.

Pe românește ar însemna cam așa:

„Să împaci pe toți, pe toate —
Artă, care nu se poate“.

Ce îi va fi îndemnat pe Germani să amintească lucrul acesta tocmai în incinta clădirei celei mai principale a orașului lor?

De sigur n'au ales ei o frază mălăiață, căci au știut prea bine, că rândurile astea două au să fie cetite de multe generații și au să fie comentate zilnic de zeci și zeci de persoane, cari vor trece pe sub portalul primăriei.

„Să împaci pe toți, pe toate —
Artă, care nu se poate!“

E o întrebare filozofie în aste două rânduri. E resemnarea filo-ofică a tuturor acelor, cari au căutat să răzbească odată în lume, luptând cu întreg idealismul pentru întruparea planurilor lor.

Inscripția ne spune părintește: În zadar te trudești, dragă prietene, în zadar te roade la inimă! La toți nu o să le poți face pe plac. Vei

da și tu cu capul de gard. Te vei cuminti și tu odată. Ai să vezi, că numai atunci ai să însemnezi ceva, dacă vei lucra în conformitate cu conștiința ta curată.

*

Cunoașteți povestea cu tatăl și fiul, cari au plecat la oraș. Ne-au povestit-o: Gellert, fabulistul, Hebel și — dacă nu mă înșel — și Anton Pan, în „Povestea vorbii“.

Tatăl mergea pe jos, fiul mai tinerel, sus pe măgar. Trece cineva pe lângă ei.

— „Auzi Domnule! Să se ostenească tata pe jos și băiatul, tinerel, să aibă nerușinarea să încalce pe măgar!“

Ascultă cei doi călători comentariul, se dă jos băiatul, se urcă tatăl.

— „Auzi Domnule!“ se crucește alt călător. „Bătrânul, goșgoemi-te om în toată firea și să-și lase mlădița plâpândă să alerge ca vai de ea! Ce mai inimă de tată!“

Jos cu tatăl! Acum merg amândoi la pas, pe lângă măgar.

— „Ai naibii și oamenii ăștia. Șugubăți mai sunt!“ zice al treilea trecător, scărpinându-se superior după ureche. „Au măgar și nu-l știu folos. Se duc cu el, parcă-l duc la plimbare! Halal de așa minte neroadă!“

Se înhoalbă bieții călători unul la altul. Ce să se facă să împace toată lumea? Haide amândoi pe măgar.

— „Ha, ha, ha!“ râde al patrulea, de stă să se tăvălească de răs. „Măi, da proști mai

sunt oamenii pe aici! Stau să omoare măgarul cu dragostea! Ian te uită. Abia mai poate răsufla, bietul dobitoac!“

Pe tată și pe fiu i-a lovit nădușelile. Ei, cari voiau să împace și capra și varza, se văd luați în bătaie de joc de fiecare trecător!

Șițiți ce-ar fi trebuit să facă tatăl și fiul? Să fie pătrunși de adevărul scris pe frontispiciul primăriei din Lipsca:

„Să împace pe toți, pe toate —

Artă, care nu se poate“.

Atunci ar fi zis așa tatăl:

— „Dacă ești ostent, fiul meu, să te sui pe măgar“, și ar fi avut tăria să asculte fără de a fi atins de maliția trecătorului, care făcea pe criticul faptului lor.

— „Dacă te vei simți mai sprinten, dă-te jos“ ar fi urmat el, „și am să mă sui eu o bucată de loc. Apoi vom merge amândoi pe jos. După pofta inimii noastre. E vorba să ajungem la ținta călătoriei. N'asculta, fiul meu, ce spun oamenii din stânga și din dreapta. Noi să ne căutăm de drum. Lasă-i să hodoroagească cât vor vrea“.

*

Varianta aceasta, care ar trebui scrisă odată — cu comentariul, care (nu-i vorbă) se subînțelege și la Gellert și la Pann — cred că ar fi cu cale să se ia în considerare și la noi mai mult.

Cele două versuri conțin un adevăr, care se uită prea des.

Fodor és Halász, prăvălie de modă pentru bărbați.

Pălării și albituri.

Telefon pentru oraș și comitat 457.

Au sosit noutățile pentru primăvară, vară și toamnă.
Arad, lângă magazinul de haine — Neumann M. —

din Viștea de jos. Am întâlnit o mulțime de țărani, pe cari îi mai văzusem odată, dar de mult, pe când eram copil. Prin 1885—90 era încă obiceiul să se coboare prin Maiu sute de muncitori din Țara-Oltului prin Predeal și Bărăgan. Mulți din ei veniau în Călărași (județul Ialomița).

Îi vedeam Dumineca în cămeșile lor albe și curate, cu „șerparul“ împodobit cu tot felul de tinichele lucitoare, ori tăind liniștiți cu bricegele din „pita“ și „slana“ lor.

Îi tot întrebam dacă pe la ei, toată lumea e așa de curată și de frumoasă, și-mi răspundeau, că nu numai lumea e mai frumoasă ca la Călărași, dar, că pe la ei nu e praf, nu e cald, ci „numai păduri, numai piatră, numai răcoare și mândreți“. Dar e departe tare până la ei. Trei zile de drum, îmi spuneau. Linia ferată București-Călărași se făcuse de curând, și mulți din ei rămăsese încă cu obiceiul să vină dela Făgăraș și Brașov pe jos. Grozav lucru, îmi închipuiam eu. Să mergă cineva trei zile, semăna cu minunile din basme, unde Făt-Frumos ajunge la casa smeului după trei zile și trei nopți.

După cincisprezece ani, am avut prilejul să întâlnesc pe unii din ei în târgurile dela Făgăraș. S'au pomenit cu mine în față, că-i chem pe nume, și că le spun, că n'au îmbătrânit, și că sunt tot așa cum îi cunoscusem eu de mult la Călărași. S'au minunat bieții oameni, au stat să-mi deslușească chipul, și s'au pornit să-mi spună cum s'au schimbat vremurile și n'au mai putut veni prin „țară“.

Intr'una din zile, m'am hotărât să mă duc la Blaj, orașul învățământului românesc din Ardeal, cum îl știam eu. La Blaj se găsește singurul exemplar din prima ca-

zanie al lui Coresi, cea din 1564. În biblioteca Academiei Române se găsește numai o copie a ei, făcută anume pentru Academie.

Fiindcă nu eram așa departe de Blaj și fiindcă cunoșteam originalele celorlalte scrieri ale lui Coresi, m'am dus să văd în original și prima cazanie românească. Acolo am întâlnit pe d. Nerva Hodoș, care cerceta Ardealul în vederea descoperirii de texte vechi.

Acolo am cunoscut pe regretatul canonic Bunea, pe d. deputat Iuliu Maniu, pe câțiva domni profesori dela gimnaziu (la noi „liceu“), dintre cari d. Precup m'a dus de am vizitat mitropolia și toate așezămintele culturale, rândul acela de clădiri, cari se ridică mândre deasupra micimii Blajului, ca o aducere aminte de superioritatea celor ce au fost față de noi, cei de astăzi.

Spre seară m'am prezentat Sf. Sale canonicului Moldovan la mitropolie, ca să-i cer voie să studiez deaproape cazania lui Coresi. Un bătrân albit, mărunț la statură, în niște camere mici și de-o simplitate țărănească. Mobilierul țărănesc. Velințele de pe jos țărănești. Când am întrebat pe distinsul bătrân, dacă nu e prea de dimineață să vin a doua zi la 8, mi-a răspuns:

— Nu e târziu, eu mă scol la 4. Ei, dacă ne-am scula noi la 8, unde am ajunge? Și așa, și abia o ducem.

Zilele petrecute în liniștea bisericască a aceluia apartament, cercetând tipătura de acum 350 de ani, în vecinătatea aceluia străjer neadormit al ființei și al credinței noastre dincolo peste Carpați, mi-au dat înțelesul întrebării îngrijorate ce și-o pun atâția: ce se fac Români de sub stăpânirea altor națiuni?

Nu-i grija noastră pentru ei, nici sgomotul ce-l facem prin publicații și întruniri, nici lacrimile frățești ce le trimitem, nu fac cât munca ce se desfășoară acolo. Brațele acelea pe cari le-am văzut secerând grâul, și bătând cânepa pe țara Oltului — acelea susțin românismul în Ardeal. Preoții și învățătorii aceia cari se întâlneau, stau de vorbă și mâncau împreună la târguri — aceia întrețin românismul. Crucea aceea înaltă, care se ridică impunătoare deasupra mitropoliei Blajului — aceea apără românismul. Bătrânul acela care strânge împrejurul lui urmele cele mai depărtate ale cultului nostru și nu vrea, Doamne ferește, să le trimită muzeilor și bibliotecilor din altă parte — acela întărește românismul. Și pe deasupra tuturor, acea zeiță mântuitoare, care îmbogățește pe cel sărac, înalță pe cel căzut și dă rost de existență popoarelor în lume — *munca*.

Un succes al limbei slovace. Din Budapesta primim știrea, că în ședința de alaltăeri a comitetului comunal din Szakolca, comitetul, la propunerea membrilor partidului național slovac, cu 32 voturi contra 11 a hotărât, ca procesul verbal al adunărilor și al ședințelor comitetelor orașenești să fie purtat și în limba slovacă.

Felicităm pe frații slovaci pentru acest succes frumos al limbei lor naționale.

Planul de acțiune al Camerei. La 25 Aprilie Camera va ține întâia ședință după vacanțele Paștilor. Desbaterea proiectului de îndemnitare va dura vre-o două zile, apoi se va începe desbaterea bugetului ministerului de honvezi.

Sanționarea bugetului va urma probabil pe la mijlocul lui Mai.

Despre adevărul acesta m'am convins mai bine odată, când am fost în Weimar. Am cetit din biblioteca orașului cărți referitoare la viața și activitatea literară a lui Schiller și Goethe. Cărți scrise de prieteni și de dușmani deai lor.

Nu-ți poți închipui, iubite cetitorule, câte păreri divergente, diametrale opuse, am găsit referitoare la — Goethe d. e. Ai crede că toți s'au prosternut în fața lui și i-au recunoscut calitățile. Eroare. Ia numai volumul paterului *Baumgartner*, în care ne povestește viața lui Goethe. Câtă poftă ne bună de a ponegri, de a târi în noroi pe Goethe! Nu găsește nimica bun. Poeziile lirice le descoase și le pune pecetea infamiei pe frunte, fiindcă Goethe le-a adresat Lottei Buff, pe care a părăsit-o cu necredință (în Sesenheim) sau Doamnei de Stein, cu care nu era căsătorit sau (lucrătoare de fabrică!) biete Charlotte Vulpius!

Și așa mai departe. Nu cred să fie scriitor, care să fi fost mai mult controversat de contemporanii săi, ca Goethe. „Xeniile“ sunt o dovadă a luptelor purtate de cei doi dioscouri cu potrivnicii lor.

Dar chiar și o operă atât de grandioasă ca „Faust“ n'a rămas scutită de critice rău voitoare. În privința aceasta am cetit un studiu interesant în revista germană „Grenzboten“, (13 Iulie. 1910) din care reproduc vre-o câteva păreri, ca să se vadă până la evidență cât de divergentă pot fi părerile asupra uneia și aceleiași opere.

Studiul analizează părerile francezilor asupra lui „Faust“.

Balzac, maestrul romanului, autorul „Doamnei Bovary“, scrie despre „Mephisto“ din „Faust“: „Nu este servitor în comedia franceză, care să n'aibă mai mult spirit, mai multă logică și mai multă adâncime de idei, decât acest așa-numit diavol“.

Stendhal, autorul romanului „Roșu și Negru“, zice: „Goethe dă Doctorului Faust pe diavolul de aliat și cu un sprijin atât de puternic nu îndeplinește Faust altceva, decât ceea ce am făcut cu toții (!) la vârsta de 20 de ani: seduce o mașamodă!“

Cred că este prea evidentă patima în amândouă părerile astea, decât să fac comentariul acestor păreri.

Mephisto fără de spirit, fără de logică, fără de adâncime de idei!

Faust un simplu Don Juan berbant, care seduce o mașamodă!

Lammenais susține:

„Câteodată cred, că acest mare șarlatan (!Goethe!) a știut prea bine, că nu știe nimic și că a răs pe infundate, în secret, de prostii, cari au să-și spargă capul mai târziu cu un secret, care nici n'a existat“.

Dar vine altă părere, mult mai falsă. *Dumas-fiiul*, autorul „Damei cu camelii“ tratează pe Goethe cu epitetul de „pungaș venerabil“ (polisson vénérable), și concede că a fost „mai mult ca ori care altul capabil să trateze antica legendă a lui Faust“, dar urmează astfel: „In

numele rasei latine, căreia îi aparțin, atac pe acela, care reprezintă mai esențial rassa cealaltă... pe acest geniu (Goethe) fără de inspirație proprie (!), fără de ideal, fără de cinste“.

Se poate pângări memoria cuiva cu mai multă nedreptate? Goethe fără inspirație, fără ideal, fără de cinste! Dar băgați de seamă: articolul lui Dumas-fiiul a fost scris după 1870, după înfrângerea dureroasă a Francezilor. Aici e soluția problemei.

Mézières, academicianul, ia în apărare pe Goethe, în 1872, și scrie:

„Să iubești pe G. nu însemnează să iubești Germania și cu atât mai puțin Prusia“, iar *Flaubert*, cetind articolul lui Dumas, exclamă:

„Trebue să spui cu Voltaire: nici când nu se vor afla destule căciuli de măgari, nici când destule admonii pentru astfel de bădărani!“.

Ernest Renan să grăbește să atenueze și mai mult atacul, declarând într'o ședință a *Academiei franceze*:

„N'avem să retractăm nimic din aceea ce am spus; laudelor noastre nu le urmează părerea noastră de rău. Ceeace am iubit, a fost într'adevăr vrednic de iubit. Ceeace am admirat, a fost admirabil. Nu ne-am schimbat părerea despre Goethe și Herder“.

Și, ca să oscilăm iarăși la o părere contrară, iată părerea scriitoarei d-na *Adam*, care declară despre Schiller și influința lui în Franța:

„Între ideile lui Schiller și ale mele stă Alsacia-Lorena!“.

ICHIDARE!

ABIA CÂTEVA ZILE!

LIHIDARE

recvizite culinare și articlii de menaj,

mult sub prețurile din fabrică. — Izvor ocazional de târguit,

KOHN JÓZSEF

ARAD,
PALATUL-MINDRITILOR.

—: Cumpărare ocazională din cauza disolvării prăvăliei. —:

Desvolt înainte atelierul și magazinul de dulapuri de ghiață.

ARAD, strada Batthyányi Nr. 32. — — Telefon 333.

tinichigiu, constructor de apeduct și fabricant de dulapuri pentru ghiață.

Chestia reformelor militare. Din Viena sosesc știri, că proiectul reformei militare se află deja gata. Se vorbește, că în timpul cel mai scurt se va pregăti și proiectul referitor la codul penal militar, drept aceea la 18 Aprilie contele Khuen Héderváry va pleca din nou la Viena, pentru ca să aplaneze diferendele ivite în jurul proiectului codului penal militar.

Zilnic sosesc știri despre rezultatul tratativelor, iar zărele semioficioase aduc știri foarte optimiste și se grăbesc să anunțe învingerea strălucită a guvernului unghuresc.

Azi nu se știe încă nimic sigur în chestia limbii protocolare, care a provocat neînțelegerile între amândouă guvernele, dar după Paști se vor vedea, dacă e bazată bucuria semioficioaselor cu privire la o soluție favorabilă pe partea unghurescă în chestia aceasta.

Pregătirile pentru alegerile dietale și partidele germane. În vederea luptei electorale, politicienii naționali germani au cercat legarea unui înțeles între partidele lor, care să asigure blocului german majoritatea în viitorul parlament.

A fost vorba chiar de un compromis formal, prin care Germanii de toate fracțiunile să fie obligați a se sprijini reciproc, admitând fiecare candidații cari prezintă șanse de reușită. În două ședințe a fost discutată posibilitatea acestei proceduri tactice, care pare prea ideală, pentru a putea fi realizată. În ședința de ieri s'a luat decizie definitiv. Au asistat mulți membri ai partidului creștin-social, în frunte cu șeful lor, *Prințul A. de Liechtenstein*, Exc. Sa *dr. Gesmann* fost ministru, *dr. Pattai*, președintele Camerei vechi; dintre conducătorii Germanilor liberali, baronul *dr. Chiari*, *dr. Schreiner* etc. Ideia unui compromis a fost abandonată, fiind imposibil a înfrânge diferitele aspirațiuni locale în provincie, unde impunerea din centru a unei atitudini ar putea avea ca urmare împingerea multor încăpăținați în tabăra dușmană chiar; dar, s'a primit unanim principiul, ca toți partizanii blocului german să pășească, în bună înțelegere; iar în cazuri, unde lupta este inevitabilă, aceasta să fie astfel purtată, ca să nu fie făcută imposibilă conlucrarea fracțiunilor germane în viitorul parlament".

Nu vi-se pare că vedeți pe bietul tată întovărășit de fiul său, năcăjindu-se cu măgarul să ajungă la ținta călătoriei lor?

Scriitorii aceștia n'au rolul comentatorilor din povestea noastră? Fiecare dă câte un sfat.

... Și Goethe a rămas tot Goethe. El și-a urmat cărarea, întrupând mai minunat decât ori care scriitor vre-odată idealul grecesc al *Kalokagathiei*.

Refrenul e același pretutindeni:

„Să împaci pe toți, pe toate
Artă, care nu se poate“.

Dar ar fi și non senz să se poată! Cum? Să plac fiecăruia? Să fiu tovarăș de cruce cu fiecare? Să-i fiu pe plac unuia, care se îmbată cu pagini libidinoase? Să fiu aplaudat de unul, care nu găsește nici un scrupul în folosirea armelor sale? — Astfel ajungî la alt adevăr, care e dat des uitării: Să nu pretinzi aprobarea tuturor, ci să *fugi* de ea.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

tru eventuale afaceri comune s'a ales un comitet de 4: Dr. Gessmann, dr. Patai, dr. Urban, dr. Schreiner, încolo, de aci înainte, fiecare partid va proceda independent.

*

Franța. N'a trecut o săptămână decând a fost demascat acel funcționar al ministerului de externe de pe Quai d'Orsav, care vânzând documente prețioase ce-i erau încredute s'a făcut trădător al intereselor patriei sale. Alt funcționar al aceluiș minister a fost deținut alaltăieri, pentru defraudare: directorul de finanțe Hamon Abuzând de încrederea, ori de indolența șefului său, acest funcționar superior ani de-a rândul a pungășit cassa departamentului ce conducea, a falsificat chitanțe a lichidat sume fictive (s. ex. la zidirea noului palat al ambasadei franceze la Viena) și a furat astfel sute de mii. S'au găsit încă persoane, la Paris, cari simțesc rușinea acestei destrăbălări și care fac pe ministrul Pichon responsabil pentru starea de lucruri ce a lăsat la ministerul de externe; alții iarăși asigură că acest ministru a fost de bună credință; oricum, acum nime nu se va mai mira, că d. Pichon era cel din urmă informat despre mișcarea diplomatică (Potsdam!), când dânsul nici avea nu știa ce se petrece în palatul său propriu. Aceasta, sub regimul d-lui Briand. Regretăm mult că nu putem anunța vești mai îmbucurătoare din Franța.

*

Distincția regelui bulgar. Am înregistrat la timpul său vizita regelui Bulgariei la Viena. Vizita a fost comentată viu de întreaga presă, căci pentru prințadată a făcut aceasta Ferdinand în calitatea sa de rege. Se știa, că între fostul principe al Bulgariei și între Casa de Habsburg au domnit totdeauna cele mai bune relațiuni și Ferdinand a petrecut multă vreme pe lângă Curtea din Viena. Cu toate acestea a fost surprinzător, că după suirea sa pe tron, a întrelăsat atâta timp, până ce să se prezinte în Viena. Prezența lui aici, a fost prin urmare comentată în felul, că între curtea din Viena și familia domnitoare din Bulgaria s'au restabilit din nou bunele relații.

Ca un ecou la această vizită, regele Ferdinand a fost de curând distins cu ordinul *Lănei de aur*. Distincția aceasta, care se oferă tuturor suveranilor de religiuena romano-catholică, nu este deci în fine, un act de așa mare însemnătate. Dar în cazul de față această distincție între împrejurările, între cari s'a dat, câștigă o deosebită importanță. Motivul acestei întârzieri, se zice, ar fi fost ridicarea la rangul de regat al Bulgariei. Ca principe, Ferdinand ar fi primit de mult această distincție. Dar silița lui de a deveni rege a tot întârziat conferirea ordinului, și numai după ce a devenit rege i-s'a dat această distincție. În cercurile politice austriace se vorbește, că domnitorul nostru s'ar fi împăcat cu starea reală și ar fi conferit acum ordinul.

Din supărare pentru întârzierea aceasta, Ferdinand a stat așa departe de curtea din Viena.

Faptul devine cu atât mai verosimil, cu cât principele Ferdinand al României a primit acest ordin, deși capii lui numai sunt catolici, ci greco-orientali.

Vizita regelui și conferirea ordinului deci înseamnă în situația actuală o apropiere între Sofia și Viena.

Deodată cu regele Ferdinand a fost distins și contelei Montecuccoli.

Scrisori din Viena

Mișcarea electorală — Lupta pentru legea militară

Viena, 10 Aprilie.

Guvernul a dat ascultare celor mai multe partide, cari cereau cu insistență, ca alegerile să se facă încă înaintea verei, și a ordonat efectuarea lor în decurs de două luni. Fapta aceasta a guvernului e în anumită privință deamăna de laudă. Viața politică din Austria nu se poate asemăna cu cea a altor state și deci e îmbucurător, că s'a făcut aceasta, care în alte locuri ar fi fost perhorescată. O agitație electorală care s'ar fi extins până în toamnă, ar fi avut efecte prea distrugătoare. Să ne închipuim, ce ar fi trebuit să îndure populația, dacă ar fi fost expusă mai mult de jumătate de an la agitația singuraticilor partide politice, ca în ziua de alegeri să-și dea votul pentru unul sau altul dintre partide. O astfel de lucrare s'ar numi în multe privințe în mod eufemistic, activitate de deșteptare și luminare a poporului, dar în realitate ea ar merita mai mult numirea de învrăjpire a locuitorilor. La început guvernul a avut intenția să facă alegerile la toamnă, în credința, că un interregnum mai îndelungat fără parlament, ar fi avut darul să îndemne acele partide, cari au cauzat dizolvarea, să prețuiască mai mult parlamentarismul. De altă parte o pauză prea mare, iarăși ar fi fost prea nefavorabilă pentru acele partide, cari doresc într'adevăr să desvolte o muncă parlamentară pozitivă, căci n'ar fi avut o deviză prea populară, cu care să aștepte o luptă ce se va da numai la toamnă. Budgetul, contingentul de recruți precum și alte dări, cari se impun prin îmbunătățirea administrației, sunt inevitabile.

Tot așa, orice om luminat trebuie să înțeleagă, că și pentru armată și flotă trebuie făcut ceva, dacă voim numai cât de cât să ținem pas cu celelalte state.

Natural, că toate acestea nu vor avea prea mare popularitate înaintea alegătorilor. Partidelor opoziționale le este poziția cu atât mai ușoară.

Aceste partide prin o demagogie în decurs de 6 luni vor fi în stare să facă trebuințele statului, cheltuelile armatei și flotei și alte finanțe și mai odioase, ca în parlamentul disolvat. Abstrăgând dela toate acestea, o amânare prea mare a alegerilor ar fi fost și în defavorul păcii naționale din Boemia, care la urma urmelor, trebuie odată făcută.

De sine înțeles, că aceasta ar fi fost iarăși în favorul acelor partide, cari stau pe un punct de vedere radical-național, căci ar fi avut timp îndeajuns pentru o agitație în direcția aceasta. În schimb însă s'ar nimici orice speranță, ca pacea mult dorită să se poată înfăptui în viitorul apropiat.

În actuala agitație electorală, nu s'au auzit încă idei mai înalte și mai avansate pentru viitor.

Până în prezent partidele se frământă încă cu privire la persoana candidaților. De însemnătate este numai discuția, ce s'a urmat până acum, dar care n'a ajuns încă la vr'un rezultat, că oare se va face sau ba un compromis între partidele burgheze față de social-democrați.

Opinia publică e peste tot pentru un astfel de compromis și mai ales cercurile germane fac mare propagadă, ca cel puțin cu privire la balotage să se facă compromisul, căci socialdemocrații germani au fost totdeauna indiferenți față de tovarășii lor sbari, când a fost vorba de chestiuni naționale.

Lumea austriacă urmărește cu multă neîncredere tratativele maghiare, ce se poartă cu scopul, ca să exopereze dela Coroană concesiunea, ca încă în Maiu, așa dar, când în Austria nu s'au efectuat încă alegerile, să poată pune la discuție legea militară. Cu drept cuvânt se crede, că Maghiarii voiesc să ajungă din nou la un

Mare magazin de haine a lui
Moskovitz Zsigmond
Furnizorul inteligenței române. ARAD, (Palatul Teatrului) oraș.

Cel mai ieftin și avantajos izvor de procurat haine gata pentru bărbați și copii. — Recomandă în deosebi specialele sale soiuri de paltoane și peptare pentru preoți.

Asortiment extraordinar de bogat în tot felul de îmbrăcăminte moderne, paltoane, pardesiuri etc. pentru bărbați și copii.

N-ru! telefonului pentru comitat și oraș 534.

succes pe terenul chestiilor comune fără ca parlamentul austriac să poată zice vr'un cuvânt la aceasta. E clar, ca Maghiarii vreau să câștige din nou ceva pentru patriotismul lor. Înainte de toate trebuie să constatăm, că din parte austriacă s'a făcut de mult încercare, ca să se modernizeze procedura penală militară, dar totdeauna s'au pus piedeci din partea Maghiarilor.

Se crede, că a sosit momentul potrivit, ca să înfăptuiască odată această reformă azi, când e la putere partidul muncii naționale în frunte cu Khuen-Héderváry, reformă, care a fost denegată coaliției sub conducerea Wekerle-Kossuth-Apponyi. Dacă în silința guvernului maghiar s'ar vedea numai o luptă în interesul procedurii, ar fi o enigmă știrea unui ziar de Luni, în care se spune, ca din izvor sigur, că dacă Coroana nu-și va da învoirea pentru prezentarea proiectului în Maiu, guvernul Khuen nu va mai putea lua asupra-și garanția, că proiectul acestei legi s'ar putea prezenta la toamnă.

Oare nu seamănă aceasta cu acele presiuni, cari s'au făcut de atâtea ori de către Maghiari, ca în contul intereselor comune, al Austriei și popoarelor nemaghiare să stoarcă concesiuni naționale pe seama lor?

Austriacus.

Scrisori din București

Noul ministru la Atena — Înființarea unui cerc de studii sociale pe lângă clubul liberal — Noul director general al teatrelor

București 30 Martie st, v. — Pe ziua de 1 Februarie se vor relua relațiile diplomatice cu Grecia.

Ministru la Atena a fost numit d. Al. G. Florescu, fost secretar general la ministerul de externe, autor dramatic emerit, și om cu o cultură literară și politică temeinică. D. Al. G. Florescu a scris pentru Teatrul Național *Sandu și Chinul*, două lucrări de reală valoare, cari au dat pe față atât abilitatea scenică savantă cât și verva, spiritul satiric, puterea de observație și pătrunderea psihologică de care este cu prisosință înzestrat autorul lor.

E de prevăzut că d. Florescu, a cărui inteligență subțire s'a arătat a fi totdeauna condusă de un fin bun simț, va ști să reprezinte cu demnitate la Atena interesele noastre, cu toată situația delicată în care se află acum relațiile greco-române.

Ministru al Greciei la București a fost numit d. Carusso, despre care presa grecească spune, că este un economist de mare forță.

D. Vintilă Brătianu, director la Banca Națională, a luat inițiativa de a se înființa, pe lângă clubul liberal, un cerc de studii sociale. Scopul acestui cerc ar fi să studieze diferitele chestiuni sociale, economice, politice etc. în legătură cu problemele vieții noastre.

Pentru a se stabili precis direcțiunea de activitate a acestui cerc, s'a alcătuit o comisiune compusă din d-nii Vintilă Brătianu, dr. T. Cantacuzino fost director al serviciului sanitar, Const. Banu directorul ziarului *Viitorul* și Gh. Diamandi directorul *Revistei democrației române*.

E bine, că cluburile noastre politice încep să renunțe la activitatea pur electorală, neștiută de faimoșii „agenți electorali”. Un club politic nu trebuie să fie nici numai un local interlop pentru jocuri de noroc, nici un simplu serviciu de contabilitate dublă, unde să se înregistreze zilnic numărul de voturi pe cari cutare și cutare partid le câștigă sau le pierde. Un club trebuie să fie și un centru de cultură politică.

Și mulțumită fericitei inițiative a d-lui Vintilă Brătianu, clubul liberal nu va întârzia să devie un centru cultural al partidului respectiv, prin înființarea cercului de studii sociale.

De altfel, d. Vintilă Brătianu, care este înzestrat cu o temeinică cultură politică și economică, a luptat totdeauna, și cu fapta și cu scrisul, pentru *intelectualizarea* activității noastre politice.

De sigur, că cercul de studii sociale va reuși să stimuleze în mod evident dorul de cultură al membrilor partidului național-liberal și va contribui în același timp la strângerea unui bogat material documentar, neapărat, necesar oricărui legiuitor și om politic în genere.

D. Ion C. Bacalbașa, fost prim-redactor al ziarului „Seara”, a fost numit director general al Teatrului Național, în locul d-lui Pompiliu Eliade.

Plecarea d-lui Pompiliu Eliade a stârnit regrete unanime, deoarece, în timp de trei ani de zile, cât a condus Teatrul Național, d-sa a făcut reforme, cari i-au atras admirația și recunoștința, atât a artiștilor, cât și a autorilor dramatici români.

Mulțumită competenței direcțiunii a d-lui Pompiliu Eliade, în acești 3 ani din urmă lea fa artiștilor societari de cl. I s'a ridicat la 750 lei lunar (de unde înainte era la 450); repertoriul s'a alcătuit numai din capo d'opere, ales din toate literaturile și traduse foarte îngrijit de cei mai de seamă scriitori ai noștri; producția dramatică națională a fost stimulată în mod puternic, pe deoparte prin garanția, pe care o dă noua lege, că orice lucrare de reală valoare va fi reprezentată, iar pe de alta prin foloasele materiale deosebite (precum tantieme, premii, recompense, etc.) prevăzute în noua lege; etc.

Dacă plecarea d-lui Pompiliu Eliade a stârnit numai regrete, în schimb numirea d-lui Ion C. Bacalbașa a fost primită cu o vie satisfacție în toate cercurile ziaristice. D. Bacalbașa este unul din cei mai de seamă ziariști ai noștri. Afară de asta, d-sa este și autor dramatic. Teatrul Național a reprezentat până acum *Mort fără lumânare*, *Assan*, *Dela oaste*, *Știrile senzaționale* și *Moșul*, datorite d-lui Bacalbașa.

Dar d. Bacalbașa nu și-a manifestat competența în materie de teatru numai prin lucrările sale dramatice. Nu. D-sa a scris multă vreme la „Epoca” și „Seara”, cronică teatrală, luptând cu curaj pentru protecția literaturii naționale.

Să sperăm, că directorul de azi va continua, în mod oficial, campania, pe care a dus-o atâtea vreme ca publicist. *Bucureșteanul*.

ECONOMICE

Referințele economice ale poporului român până la înactivarea „Albinei”

de dr. Pompiliu Cioban

— Urmare —

La 19 Noemvrie 1833 se sancționează partea concesiunilor civile a proiectului de lege urbană, care nu numai asigură libertatea iobagului de a se muta dintr'un loc la altul și de a părăsi satul și coliba lui, ci îi permite chiar ca usufructura pământului, numit de dânsul, să o poată vinde liber, și fără dare de seamă. Stabilește, în urmă, legea aceasta și dreptul de folosință al iobagilor din pădurărit și pășunat. Se dă concesiune comunelor iobagiale de a vinde beuturi spirtoase și a deschide prăvălii de negoț și comerț, cari erau până acum privilegii speciale ale nobilimei. În chipul acesta se asigură din zi în zi drepturi tot mai largi popoarelor subjugate, pentruca mai târziu, cu ajutorul reformelor radicale din 1847-48 să se dărime și să se șteargă pe vecie starea de tot rușinoasă a feudalismului maghiar.

Reînviind libertatea popoarelor s'a pus baza unei economii mai raționale și a unei vieți sociale mai cinstitute. Dijma și robota s'au șters și contribuțiile în natură și în bani, precum și alte sarcini grele, cari apăsau până acum umerii țăranelor s'au desființat și delăturat, ca tot atâtea piedeci, cari au făcut ca mii și mii de oameni să trăiască până acum într'o stare economică deplorabilă și într'un întunec ec desăvârșit.

Prin împărțirea izlazelor, regularea parcelor și eliberarea proprietăților de pământ s'au îmbunătățit întru câțva poziția țăranelor, dar îi lipsea încă cu totul prima condiție a unei propășiri materiale și a unei economii mai intensive: *creditul*. Aveam vite, aveam case și bucate, dar n'aveam banii de lipsă pentru procurarea mijloacelor necesare la o agricultură rațională. Instituțiunile economice și financiare ne lipseau atât nouă cât și celorlalte popoare din Ungaria. Singura casă de păstrare înființată la stăruința lui Petru Lange, la anul 1835, de Sașii din Brașov sub firma: „Kronstädter Allgemeine Sparkassa” forma pe atunci centrul și unicul focal al stăruințelor comerciale nemțești. Spiritul de asociere era nedesvoltat și însemnătatea între-

prinderilor comerciale era încă aproape necunoscută.

Eliberându-se pământ de sub sarcinile iobăgești, țăranul devine proprietar liber și independent de domnul său și de stăruințele nobilimii. În schimb însă se obligă a solvi o viață întreagă prețul scump, cu care a răscumpărat statul moșiile din mâinile nobilimii maghiare.

Suma totală a acestui capital se clasează pe populație în proporție cu darea de pământ și se încasează conform principiile dărilor directe, formând în totdeauna 80% a dărei de pământ. Țăranul se trezește astfel, că libertatea proclamată de legile țării nu cu mult i-a ameliorat soarta, deoarece el rămâne și mai departe purtătorul tuturor sarcinilor, cu singura schimbare că din vasal ajunge supusul statului ungar. Ba ce e mai mult „libertatea” câștigată îl convinge, că singur numai prin muncă, și lipsit de orice capital și credit, nici într'un an n'a putut produce atât cât, plătindu-și toate dările, % răscumpărării moșiilor sale, să-i rămână un prisos, care să-i asigure traiul. Aceste îndatoriri numai atunci le-a putut împlini, fără a cădea jertfă ușurei, când a fost recoltă bună, un belșug de bucate corespunzătoare, ceea ce însă rar se întâmpla.

Prin răscumpărarea moșiilor și 'n lipsa de săvârșită a legilor corespunzătoare pentru reformarea a creditului personal și hipotecar, banul s'a scumpit foarte mult iar munca câmpului, cea atât de grea, a devenit în același timp rău plătită, deoarece munca nu sta în nici un raport cu capitalul. De aici a urmat apoi, ca într'o țară săracă ca a noastră, banul a fost foarte scump și recompensa dată pentru întrebuințarea lui, cu alte cuvinte %, a fost foarte mare. De altă parte moneda fiind rară, producții de valori (agricultori) vor trebui să se mulțumească cu mai puțin, ca echivalent pentru munca lor. Din lipsa și scumpetea banului a urmat apoi o stagnare în viața economică, care a produs sărăcie.

Cu interpretările comerciale și industriale nu ne îndelotnicisem și astfel eram unilaterali în întocmirea vieții noastre economice. Legea generală a naturii, care ne învață, că o societate propășește cu atât mai repede, cu cât sunt mai variate îndeteticirile membrilor ei, între împrejurările de mai sus, nu se lua în samă. Erau, ce e drept, și alte ramuri de ocupațiuni: ca păstoritul, care în țara Oltului, în țara Bârsii și în părțile Sibiului, forma aproape unicul izvor de trai precum și cărașitul și lemnăritul, care în munții apuseni formează și astăzi ocupațiunea principală a poporului român, așezat în partea stângă a râului Arieș. Aceste ocupațiuni însă nu erau atât de dezvoltate, ca să poată introduce schimbul necesar de interese, ce există d. e. între agricultură și comerț.

Între astfel de împrejurări despre orice poate fi vorba, numai despre credit nu, și mai ales nu despre creditul hipotecar, a cărui garanție lipsia încă cu desăvârșire.

Dacă facem o reprivire peste întreg secolul al XVIII-lea, vom constata, că lipsa totală a creditului, care ar fi fost chemat în prima linie să ridice valoarea proprietăților și să dea cuvânt agriculturii — se bazează pe indiferentismul factorilor legislativi, ori se lăsau conduși de principiul lui Ludovic al XV-lea, care zicea, că: „creditul așa susține agricultura, ca funia pe cel spânzurat”.

Se lăfise convingerea, că agricultorul, dacă împrumuta bani, își pierde creditul și sărăcește, ne mai pomenind și prejudețiile ridicole, de care eram conduși. De altă parte legi pozitive, cari ar fi asigurat capitalul împrumutat ar fi apărat interesele creditorului, și ar fi stabilit o încredere reciprocă și un raport convenabil între debitor și creditor, lipseau cu totul pe vremea aceasta. În lipsa acestor legi de mult reclamate din partea proprietarilor s'a ivit uzura, care atât de mult s'a încuibat în țara asta nefericită, încât nici astăzi nu suntem cu deplină siguranță apărați în contra unor triste aparițiuni de acest soi.

(Va urma)

Litere — Arte — Științe

POVESTE.

Un dor mă 'ndeamnă ca să plec
In cale-i, ziua 'ntreagă —
Și ani în clipele ce trec,
Fără de ea când le petrec,
Atât îmi e de dragă!...

Din pânza vieții țes mereu
Iubirea noastră scumpă!...
Dar firul se alege greu,
Căci a fost dat de Dumnezeu
Șă-l torc, și să se rupă!

Făcut-am popii jurământ,
De draga să mă lege —
Dar ce-i în lume un cuvânt?
Aș vrea... De-ar vrea și Domnul sfânt
De el să mă dezlege!...

Nu-i dat orcu să poarte 'n brâu
Flori albe, fermecate;
Nici macul roș de peste râu
Culcat sub spicele de grâu,
Nu-i legănat de toate!...

Și nu e chip s'o știu spunând
Că nu-i a mea nevastă,
Că 'n drumu-i să n'alg plângând,
Și-atâta jale semănând,
Cât rău e 'ntr'o năpastă!

Mi-e dragă! Asta-i răul tot,
Căci altul nu mai este!...
Și eu cu mintea mea socot,
Că 'n viață fără ea nu pot!...
— E 'ntreaga mea poveste!

Constantin A. Giulescu.

Cel dintău protest literar la noi, scris în numele țaranilor împilați

— Secolul XVIII —

Chestia țaranilor în politică și în literatură. —
„Noi vrem pământ!” — „Cuvântul unui țaran
cătră boeri”, scris în Moldova între 1770—1775.
— Vartolomeiu Măzăreanu. — O întrebare fără
răspuns.

Chestia țărănească pentru frații „noștri” din
România, cu toate străduințele puse de guvernul
liberal de curând demisionat, este și azi încă
deschisă.

Vălvătaia celei din urmă răscoală din 1907
a țaranilor români supt și storși de toți: Români
și străini, nu s'a stâns încă în amintirea noastră.
Durerea și rușinea aceluia an nefast ne-au rămas
adânc săpate în suflet. Focul aprins și sângele
vărsat la 1907 au avut totuși efectul, ca această
chestie de vieță a statului român să ajungă un
punct esențial și neînălțurabil în programul tutu-
ror partidelor politice din Țară. Iar partidul cel
mai tânăr și cel mai drag inimilor noastre, parti-
dul naționalist-democrat a pus această chestie în
fruntea programului său de luptă, socotind-o
precum și este — ca cea mai arzătoare și cea
mai capitală pentru viitorul Țării Românești.

Nu poate să ne prindă deci mirarea, dacă
vedem, că chestia aceasta se afirmă azi — pas
cu politica — și în literatura noastră. La adică inte-
resul cald pentru soarta țaranului împilat s'a afir-
mat mai întâiu în literatură. Literatura a pregătit
terenul. Ea a dat armele de luptă și ea a dat căldu-
ra însuflețirii pentru cauza țărănimii celor che-
mați s'o rezolve ca bărbați de stat. Pe lângă o
literatură întreagă științifică, o întreagă literatură
beletristică a dat glas durenților țărănimii stoarse
și împilate.

Aproape toți fruntașii scriitorilor noștri de
azi și-au făcut contribuția lor onorifică la această
mare chestie.

Cine dintre cetitorii noștri nu cunoaște, —
ca să pomenesc numai pe cel mai mare poet în
vieță la noi, — aceste sguuitoare strofe, pe
cari le-a scris Gh. Coșbuc sub titlul: *Noi vrem
pământ!* Sunt strofe scrise cu lacrimi și cu
sânge, în cari se deslănțuește tot belșugul ener-

giilor latente și toată cumplita indignare a țar-
anilor despoiați și aceasta într'o putere de
graiu, care arde, taie și sfășie. Nu mă pot răbda
să nu reproduc măcar numai una din acele
strofe rebele:

N'avem puteri și chip de-acum
Să mai trăim cerșind mereu,
Că prea ne schingiuiesc cum vreu
Stăpâni luați din drum!...

Să nu dea Dumnezeu cel sfânt,
Să vrem noi sânge, nu pământ!
Când nu vom mai putea răbda,
Când foamea ne va răscula, —
Hristoși să fiți, nu veți scăpa
Nici în mormânt! —

Socotesc deci, că este de actualitate tema a-
cestei notițe. Ne interesează pe toți să știm:
cine? când? unde? a ridicat la noi *primul pro-*
test în formă literară pentru țărănimea împilată
și în numele ei?

În numerele 5 și 6 ale revistei „*Arhiva*
societ. științ. și literare din Iași” din anul IV.
(1893) Const. Erbiceanu comunică sub titlul:
„*Cuvântul unui țaran cătră boeri*” un text româ-
nesc vechiu din secolul al XVIII., adaugând la
sfârșit următoarea notiță explicativă:

„Acest cuvânt se află în o condică, pro-
prietatea mea, *scrisă între anii 1770—1775*, care
cuprinde între altele și vestitul necrolog*) al lui
Ștefan cel mare. Stilul curat, fraza clară și lim-
pede, apoi concepțiunea ideilor, îmi dovedesc,
că autorul nu este un țaran ordinar, necărturar,
ci un boer, luând apărarea țaranilor, văzând si-
tuația lor tristă și decăzută din cauza întâmplă-
rilor provenite prin grelele dabile impuse asupra
țaranilor pe timpul domniei Fanarioșilor. Tot-
odată această cuvântare descrie cu colori foarte
vii starea societății înalte, la câtă înjosire ajun-
sese pe timpul Fanarioșilor și cât perduse boer-
ul român din caracterul său eroic și național,
uitându-și rolul său străvechiu și trăind numai
pentru satisfacerea dorințelor sale individuale.
Rar am întâlnit asemenea *putere și vigoare în*
stil și atâta energie; de aceea am și dat-o pu-
blicității *ca model de scriere românească*. Scrii-
torul acestui cuvânt este un anonim moldo-
vean“.

Este meritul d-lui Nic. Iorga*) de a fi in-
dicat persoana, care singură, putea și trebuia să
fie autorul acestei scrieri de profundă iubire și
durere pentru țărăni împilați, pe care a redac-
tat-o într'o limbă frumoasă, limpede, dându-ne o
scriere plină de duioșie și de multă înțelep-
ciune firească, dar și energică și amenințătoare
la adică.

Înainte de a ne ocupa de autorul ei, ținem
să reproducem, — spre desfătarea tuturor, cari
iubesc graiul nostru și ne încălzesc de înțelep-
ciunea scrisului românesc de pe vremuri, textul
din chestiune.

Ar fi păcat să rămână și mai departe ne-
cunoscut în cercul larg al Românilor cu cultură
de carte.

Așa dar, iubitorilor cetitori, — să luăm
aminte!

Iată textul:

Cuvântul unui țaran cătră boeri

— (Veacul al XVIII-lea) —

Întăiu mă rog lui D-zeu, d-voastre boeri,
ca mie săracului să-mi fie într'u ajutor și
d-voastră să vă înduplice inima ca să mă as-
cultăți în tăcere. Pentruca din spusul nevoilor
noastre, cunoscând ticăloasa stare în care ne
aflăm, să vă milostiviți și să ne sprijiniți. Că
până când noi vom fi în virtute și vom putea
ridică nevoile, d-voastră nu veți păcătui, ci veți
petrece în desfătare, din care a cădeă, după
ce s'au deprins cineva, cu greu este și cu amar.
Drept aceea cuvântul meu este nu numai pentru

*) Numit și: Panegiricul lui Ștefan cel mare. —
Vezi mai jos.

*) N. Iorga: *Istoria Literat Române în secol.*
al XVIII-lea, București, 1901, volumul I., pagina 540 și
urmât.

ușurarea noastră, ci și pentru folosul d-nilor
voastre. Că credeți-mă boeri, că dacă nevoia
aceea, care după vine te silește ori să o suferi
ori să găsești chipul a te mântui de dânsa, de
nu m'ar fi strămtorit, niciodată din bordeiașul
meu nu aș fi eșit; că acolo am petrecut până
la această vrăstă, îngreuiat de ani, de multeori
nemâncat, nebăut, neavând cu ce-mi învăli tică-
losul meu trup, pe frigurile cele mari ale iernei.
Dar acelea toate le-am suferit, una că cu sără-
cia eram deprins, al doilea că nu socotiam mai
mare fericire decât a petrece în depărtare și cu
odihnă. Însă au venit altele asupra noastră,
care ne-au făcut să uităm pe acelea și încă să
le socotim ca niște mari fericiri și să ne rugăm
lui D-zeu ca să ni-le lase pe acele, cari le ble-
stemăm; atâta starea noastră aceasta este de
ticăită și încă decât toate aceste nevoi una este
mai mare, că nu avem la cine să năzuim, nu
avem cui spune ticăloșiile noastre, nu avem la
cine tinde mâinile noastre și să se milostivească,
să ne primească și să ne ajute, am rămas cu
toții să ne prăpădim ori să venim la o desnă-
dăduire amară. Că de câte ori unii de ai
noștri, împinși de greutățile ce i-au cuprins, au
alergat cătră d-voastră nimic n'au folosit, ci s'au
întors cu lacrimile pe obraze și cu jale nestâm-
părată în inimă. Și mulți cari au fost mai slabi,
de ciudă au și murit, pentrucă nu numai că
nimic nu s'au mângăiat de cătră d-voastră, ci
încă și cu cuvinte de ocară au fost scoși afară,
atâta obiceiurile pământului acestuia s'au schim-
bat și s'au stricat! Pe semne că acesta nu este
alt, fără numai un blăstăm dumnezeesc, care au
tulburat sfaturile cele bune și le-au cuprins în-
tunerul păcatului, ca să se prăpădească țara
aceasta. Dar nu vă amăgiți, că veți rămâne
d-voastră, dacă ne vom prăpădi noi; că dacă se
strică temelia degrabă se strică și casa.

Bătrânii noștri ne spuneau (și pe semne că
așa au fost în vremurile cele de aur) că de câte
ori le venia vre-o nevoie asupra, greutatea lor
eră pân' venia de arătă jalbile lor la boeri și
îndată ușurare și mângăiere aflau; încât țărani
nu pohtëa altă fără numai a boerilor putere să-
ție și boerii nu socotea mai mare și înțelepciune
și putere și cinste cât a căută folosul țării. Mulți
de atunci din boeri, numai pentru starea țării
singuri în potrița celor ce vreau să o strice, și-au
vărsat sângele: a cărora pomenire până astăzi
la noi este cinstită și sfântă și a căror moarte
și fapte încă vă țin pe d-voastră de sunteți ceva.
Ia aduceți-vă aminte de vremurile acelea, ce cin-
ste aveă boerii și ce strănicie! Au numai, pen-
trucă se numiau cu acest nume? Nu, credeți-mă
pentrucă fiește carele știă ce îndrăsneală eră în-
trânsii, câtă sumețenie povățuită de bun cumpăt
și de mare înțelepciune! Căci ca niște buni pă-
stori apărau turma și de lupi și mănca și lap-
tele. Și socotiți ce au rămas la d-voastră, fără
numai un nume desert, o umbră și un fum pen-
trucă d-voastră nu sunteți dupăcum s'ar cădeă,
ne năcăjim noi; aduceți-vă aminte de moșii
d-voastră și vedeți fericirii acei bătrâni cum se
purtau. Oare ședeau să petreacă viața lor într'o
ocărită *lene*? Oare se zăboveau după porturi
muerești? și după întrecere de a-și face case
mari? Ba, una pregetiă, una făceă, cătră aceia
întorceau și gândurile și sfaturile lor, cătră fo-
losul zic a pământului și al țării.

(Va urma)

V. Giliu.

Cărți și reviste.

Bucătăreasa, comedie într'un act de T. Abt
Prelucrare autorizată de *Sebastian Stanca*. (Edu-
tura „Societății fondului de teatru român, Nr. 28
al bibliotecii teatrale). Este un dialog al unei
perechi tinere, plin de haz pe alocurea, foarte
instructiv peste tot, mai ales pentru coconitele
crescute în spiritul de azi al societății unguște,
care tinde, cu principiile sale greșite, să influ-
ențeze și clasa noastră intelectuală, viciind mo-
ravurile sănătoase moștenite dela părinți.

Subiectul e simplu: *Linștea și fericirea ne-*
vestei tinere după câteva săptămâni le turbură
bucătăreasa, fugind. Femeia tânără e năcăjită și
nu se poate împăca cu gândul, că va veni vre-

mea, când pe lângă îndeletnicirile sale nobile de damă de salon, va trebui să se deprindă și cu arta culinară. Frământându-se cu astfel de gânduri sosește bărbatul, care o surprinde în cuhnie pentru prima dată de când sunt căsătoriți. Înțelegând că bucătăreasa s'a dus, se încearcă să înduplece pe Lucia, — așa o chiamă, — să gătească ea prânzul. Lucru firesc, ei i-se părea imposibil așa ceva. Totuș din dragoste către Nicu, bărbatu-seu, încearcă cu ajutorul acestuia. De aici apoi un șir de situații hazlii.

Comedia se finește cu promisiunea Luciei, de a fi femeie adevărată și o bună gospodină.

Piesa aceasta instructivă, se poate procura dela Ciurcu, Brașov — cu 40 fileri.

—0.—

INFORMAȚIUNI

Arad, 14 Aprilie 1911.

De-ale noastre.

Abuzuri la împărțirea ajutoarelor pentru inundații din Banat. „Drapelului“ i-se scrie din Sasca următoarele:

„S'a împărțit și pe la noi ajutoarele pentru groaznicele nenorociri, cauzate de potopul de astăvară. Ți-se rupe inima de durere, când vezi pe bieții Români năcajiți primind pentru avutul lor dus de șivoalele de apă, abia câteva coroane. Mulți și-au luat lumea în cap, și umblă, cerșind din sat în sat, ca vai de capul lor.

„Împărțirea ajutoarelor a cauzat multe nemulțumiri. De pildă: unul în stare bună, căruia i-a rupt apa numai un zid dela grădină, a căpătat mai mult decât alții, cărora le-a dus casa cu tot ce era printr'ansa, rămânând astfel în drum“.

Credem, că membrii români ai congregației comitatului Caraș-Severin vor ști să-și facă datoria cu prilejul congregației extraordinare, care, pe cum aflăm, va avea loc la 29 Aprilie nou.

Alegeri pentru sinodul eparhial. La *Lipova* s'a ținut Joi alegerea deputatului din cler pentru sinodul eparhial. A fost ales cu unanimitate protopopul în pensiuine *Voicu Hamzea*.

La *Banat-Comloș* în locul fieiertatului *Paul Miulescu*, a fost ales cu majoritate de un vot *Ioan Popoviciu*, paroh în Sânmiclăușul-mare. Dintre 23 preoți au participat numai 11.

Promoție. Luăm cu deosebită plăcere la cunoștință știrea, că Sâmbătă în 8 Aprilie n. la Universitatea din Cluj, s'a promovat la treapta de doctor în științele juridice, *Ioan Tripa*, fiul entuziastului notar din Igrăș, cu acelaș nume.

Felicitări!

Serbarea pomilor în Tălmăcel. (*Invitare*). Cu începere din 1910, obișnuita plantare a altoilor, pe cari Reuniunea noastră agricolă îi dăruiește an de an membrilor săi din cutare localitate, s'a însoțit, precum se știe, de o anume serbare școlară din comunele învecinate. Prima serbare a pomilor, ținută a. tr. în comuna Mag a contribuit în măsură mare la ajungerea scopului urmărit, de a desvolta tot mai multă dragoste în poporațiune pentru cultura pe scară întinsă a pomilor.

În conformitate cu programul nostru de lucru, sârbarea pomilor, încât pentru anul curent, o vom ținea în comuna Tălmăcel și eventual și în Nucet.

La scrisoarea noastră adresată primăriei comunale din Tălmăcel, în care i-am pus în vedere,

că vom distribui 50 altoi meri, pe cari îi dăruim copiilor de școală de acolo, cari vor avea să-i planteze fie în grădinile părinților lor, fie în curți, în cimitir sau pe lângă drumuri și să le dea îngrijirea ulterioară, ne vestește, că cei în drept au hotărât, ca serbarea să se țină Duminecă la 17/30 Aprilie a. c. (Dumineca Tomii). Îndrăsnim deci a invita obștea noastră la acea serbare ce va fi împreună cu producțiuni școlare (discursuri din domeniul pomăritului, declamațiuni, cântări etc.)

Începerea serbării se face în școală, îndată după serviciul divin și se va continua la locurile, unde se vor planta cei 50 altoi dăruiti.

Sibiiu, 10 Aprilie n. 1911.

Comitetul central al Reuniunii române agricole din comitatul Sibiului.

Pant. Lucața
prez.

Vic. Tordășianu
secretar.

Incunoștiințare. D. Iosif Lita, parohul Icolodului și protopopul Biei, contrar unor svonuri, cumcă d-sa „n'ar ceti și încuraja foile partidului național“, — ne anunță, că este „sprijinitorul „Românului“, și dacă nu figurează în registrele noastre ca abonat — este, pentru că d-sa își procură zilnic ziarul nostru dela librăria arhidiecezană din Blaj, și astfel primește mai curând ziarul și este mai bine servit ca prin poștă.

Necrolog. *Alexandru și Octavian Lupeanu* clerici, și poporul credincios din parohia Ciuci, vestesc cu adâncă durere, trecerea la cele veșnice a iubitului lor moș și părinte sufletesc *Ioan Olariu*, paroh gr. cat., întâmplată la 13 Aprilie st. n. la ceasurile 3 dimineața, după grele suferințe, în anul al 73-lea al etății și 47-lea al preoției.

Înmormântarea se va oficia Sâmbătă, în 15 Aprilie st. n., la ceasurile 2 d. a.

La fondul dr. P. Șpan pentru ajutorarea copiilor de Moți, aplicați la meserii, al „Reuniunii sodalilor români din Sibiiu“, au mai dăruit: *Ioan Bercan*, paroh (Cohalm), *Vasile Părăianu și Gh. Ittu*, învățători (Mag), câte 3 cor.; *Teofil Căliman*, învățător (Reșinari), în amintirea d-ului *P. Șpan*, 2 cor., iar în ale nașei sale *Ana Comșa n. Opriș*, fostă soție de notar în Poplaca 3 cor.; *dr. I. Dobre*, protopresbiter (Deva) 2 cor.; *Mihail Jourca*, notar (Reșinari) 3 cor.; *Nicolae Duma*, paroh (Varmaga) și *Nicolae Șerbu*, învățător (Poiana), câte 1 cor., *Petru Fântână*, econ. (Tălmăcel) 10 bani; *Ioan Căliman*, inv. pens. (Cornățel), 20 bani și *Eugenia Tordășianu*, profesoară, 10 bani, Starea fondului cor. 295/10.

La fondul Victor și Eugenia Tordășianu pentru înzestrarea fetelor sărace al „Reuniunii meseriașilor români din Sibiiu“ au mai dăruit: *Elena Chirca* 20 bani; *Valeriu Bonea*, paroh (Fofeldea), soția sa *Elisaveta n. Doican* și copiii lor: *Valerica*, *Ionel și Marioara* 1 cor. 30 bani; din prilejul înființării însoțirii *Raiffeisen* din Șura-mare au dăruit: *Nicolae Opriș* paroh, *Maniu Dușe*, viceprez., *Ioan Mihu*, *Vasile Staicu* și *Nicolae Naiță*, economi, membri în direcție și *Ioan Opriș* inv., și casier, fiecare câte 20 bani; *Cornel Jiboteanu*, franzelar (Abrud) și soția sa *Marița n. Coroiu*, 1 cor. și *Ioan Desco*, fiacărîst, 20 bani.

Din patrie.

Din nefericirile căsniciei. Cu zece ani în urmă orașul Szekszárd aștepta cu nerăbdare momentul solemn, când cea mai frumoasă și mai potrivită păreche tânără o să facă legătura sfântă pe o viață întreagă. Era ziua, când funcționarul Hetyei s'a prezentat în fața matriculantului cu adorata sa logodinică *Crescentia Eil* pentru a se căsători conform legilor țării. Cât de mare era însă mirarea oaspeților și a publicului asistent, când văzură ieșind grăbiți pe d-șoara și nașii ei, fără mire. S'a întâmplat adecă, că d-șoara în momentul acela festiv auzise dela matriculant, că mirele ei e copil nelegiuit. Și nu și-a știut învinge pre-

judițul; era mai puternic decât să-l fi putut stăpâni. Pentru acest cuvânt a renunțat la iubire, la toate.

A declarat categoric, că nu dorește o astfel de căsătorie și fără multe explicații s'a depărtat cu întreaga sa suită. Nenorocitul Hetyei s'a sinucis a doua zi.

Șase ani de zile după această întâmplare tristă fata nici n'a voit să știe de căsătorie. Pe urmă totuș s'a împăcat cu soarta și a primit mâna avocatului dr. *Ioan Abay*, fost subjude în Bosnia. Erau fericiți. Însă nu peste multă vreme s'au pornit certele între soți. Cancelaria lui *Abay* nu aducea venit, ci erau siliți să trăiască din zestrea soției. În sfârșit au ajuns la divorț.

În zilele acestea bărbatul s'a dus de acas pentru niște afaceri. Singură cum era acum doamna, desperată tot mai mult, se hotărî să-și curme firul vieții. Beuse acid nitric. Nu s'a prăpădit însă căci concăsenii încă de vreme au adus ajutor medical.

Loja francmasonă în Lugoj. Cetim în „Drapelul“, că Marți s'a inaugurat cu mare solemnitate în Lugoj loja francmazonă „Dél“ (Sud) în care scop au venit anume la Lugoj marele măestru al lojei simbolice francmazonă din Budapesta, profesorul de universitate dr. *Árpád Bokay* precum și alți conducători ai mișcării francmasonice din Ungaria. Loja din chestie există în orașelul nostru deja de mai mulți ani, dar deabia acum s'a inaugurat după toate ceremoniile mistice secrete ale acestei asocieri anahroniste. După cât cunoaștem noi împrejurările nu-i putem prezice vre-un viitor mai strălucit. Ca orice lucru nou și permis atrage deocamdată pe apatici noștri concetățeni, până ce se va îneca în plictiseala ce caracterizează toate avânturile de această natură de pe la noi. N'avem deci motiv a ne speria că se va scoate lumea din țâțâni.

Grâu românesc și grâu unguresc. Cetim în „Lupta Economică“ din România următoarele:

„La una din ultimele ședințe ale Uniunii agricultorilor, ținută la Budapesta, d. *Toma Kossutany*, director al Institutului de chimie ungar, a ținut o conferință, în care a glorificat calitatea grâului unguresc, care ar fi infinit superior grâului românesc.

Cunoaștem compoziția chimică, precum și valoarea nutritivă a grâului românesc, și afirmațiuni cu totul lipsite de baza serioasă, nu vor putea prejudicia reputațiunea grâului nostru în toate marile centre de consumație din Europa.

Ceeace voim să facem să reiasă aci, este că teza d-lui *Kossutany* păcătuiește prin exces de șovinism — defectul național al vecinilor noștri unguri — și că este diametral contrarie realității faptelor.

Nu e secret pentru nimeni, că Ungaria importează cantități considerabile de grâu românesc, bogat în gluten, spre a ameliora calitatea grâului lor. Nu e om de meserie, care să nu știe, că făina ungurescă și-ar pierde tot renumele, dacă grâul, din care este făcută, n'ar conține mari cantități de grâu românesc. Cu toții știm, că după cererea morarilor unguri, guvernul din Budapesta le-a acordat un privilegiu, pe baza căruia se bucură de avantajul de a introduce fără nici o taxă vamală grâu românesc, dar cu obligațiunea de a exporta o cantitate corespunzătoare de făină.

Însfârșit, ca să nu mergem mai departe, în 1909 Ungaria ne-a cumpărat de aproape 100 milioane de franci grâu, adecă vre-o 500 de mii tone.

Făina fabricată din acest grâu de către morarii unguri, a fost exportată sub eticheta ungurescă și d. *Kossutany* ne cântă acum osanalele grâului maghiar, făcând niște teorii absolut șoviniste și cu totul lipsite de temei, pe cari le respingem odată pentru totdeauna, ca nemeritând, să fie discutate. L. E.

Maidt és Schrod

Salon de modă pentru domni, de nou aranjat în

Arad, piața Andrassy Nr. 17, casa lui Reinhardt.

Recomandă noutățile sosite în abundență, unde se pot căpăta cele mai frumoase și după moda cea mai elegantă: cămăși albe și în color, gulere, manșete, cravate, mănuși, batisle, ciorapi moderni, bastoane, umbrele, căciuli moderne pentru sport, etc. Parfumării veritabile de paști, engleze și franceze. Depozitul fabricii de mănuși „Hungaria“ din Timișoara. Prețuri ieftine. Comandele din provincă se execută la moment. — Serviciu solid. — Telefon 765.

Victimă sătanei. „Infanterist Pankász“ era bietul „simulant“. Servise la regimentul 44 comp. 11. din Kaposvár timp de un an. Era băiat bun, îngăduitor, supus și punctual, făcea însă un cursur, îl apucau des dureri de cap și superiorii îl crezură de „simulant“. Alaltăieri fiind împărțit la serviciu de casă îl comandară la măturat. Slab, bolnav cum era se cere mereu la medic, dar strajameșterul, deaceea-i strajameșter să-și arate strășnicia. Și-l batjocori mereu până ce „infanterist Pankász“ de simulant ce era, pări apoi învieri și în sfârșit căzu fără putere la pământ. Mătura a scăpat-o din mână și se sbuciuma în agonie. Abia acum se desmeteci d-nul sergent și în grabă îl duse pe muribund la spital. Încă în aceea zi a murit.

S'a constatat, că ajutorul grabnic al medicului l-ar fi scăpat.

Nu lăsați arma pe mâna copiilor. Ni-se scrie din Deva: În Satulbarbă s'a întâmplat o groaznică nenorocire. Fiul pădurarului Gheorghe Negriță a pus mâna pe arma tatălui său și ducându-se între tovarășii săi de joc din glumă amenințase pe prietena sa de 10 ani, Ana Mică cu împușcare. Arma din întâmplare s'a descărcat străpungând inima fetei, care a căzut moartă, fără grai, la pământ.

Subvențiunea revistei lui Tisza. Contele Ștefan Tisza, se știe, a înființat o revistă intitulată „Magyar Figyelő“ pentru apărarea năzuințelor lui conservative. Lucru firesc, contele „gentilom“ nu voește să plătească din buzunarul său propriu cheltuelile acestei măslădii. Un ziar cotidian din Budapesta aduce știrea, că contele Tisza ar fi cerut ministrului președinte o subvențiune de 50 mii coroane pe seama susnumitei reviste, dar, că ministrul președinte a refuzat cererea nobilului conte. Semioficios, se desminte știrea aceasta, dar pentru aceea cinear crede, că Ștefan Tisza sprijinește din buzunarul său propriu revista, această afacere jidovească a companiei Singer-Wolfner?

Dela frați

O excursiune în Italia. Primim spre publicare următoarea înștiințare:

La 24 Iulie a. c. va pleca în Italia excursiunea ce am organizat încă din anul 1908. Fiindcă primesc atât din țară, cât și dela Români din Bucovina și Transilvania cereri de a participa la această excursiune, rezum aci condițiunile în care se va face.

1. Durata excursiunii va fi de 34 zile.

2. Localitățile ce se vor vizita sunt: Budapesta, Abazia, Veneția, Florența, Roma și împrejurimi, Neapoli, Pompei, Grotta de azur, Livorno, Pizza, Genua, Turin, Milano.

3. Pe timpul excursiunii din Predeal și până la înapoiere în Predeal se va da: călătoria pe C. F. clasa 2-a, pe vapor clasa 1-a. (Nu se înțelege și tramwaie, trăsuri, ori vaporul dela Neapoli la Grotta de azur). Hrana din seara zilei a 2-a și până în seara zilei 33-a. Locațiunea pe tot timpul excursiunii.

4. Excursiunea din punct de vedere științific este luată sub auspiciile societății din Roma „Istoria și Arta“, care împreună cu onoratul său președinte ilustrul arheolog și critic de artă Romolo Artioli, a și format un comitet compus de oameni de știință filo-români pentru recepțiunea și călăuzirea excursioniștilor. Pe cât se va putea deci, va avea intrarea gratuită la muzee, galerii, expozițiuni; unde nu se va putea plata intrării va privi pe excursioniști.

5. Costul excursiunii este de lei 775 deplin vărsați până la 1 Iunie.

6. Este de dorit ca bărbații să aibă redingota, iar doamnele costumul național.

7. Noui înscrieri se primesc numai până la 1 Iunie, pentru a fi timpul necesar de pregătire mai cu seamă a locațiunii.

8. Plecarea în comun va fi din Predeal, pentru cei din Bucovina și Transilvania mai po-

trivit din Budapesta; li-se vor scădea drumul Predeal-Budapesta. Ruta urmată prin Cluj.

9. Detalii se vor comunica ulterior fiecărui excursionist.

10. Pe timpul aflărei excursioniștilor în Roma (9 zile) se va înfăptui un mare act istoric.

Eugenia de Reus Ianculescu,
București, Calea Șerban-Vodă 204.

Din străinătate.

75000 Americani la serbările de încoronare din Londra. Londonezii fac mari pregătiri în vederea serbărilor de încoronare, de pe urma cărora vor să tragă foloase, deoarece vor veni spectatori din toată lumea.

La New-York și-au scos bilete de drum pentru Londra 75000 americani.

În ultimele 6 săptămâni înaintea încoronării vor pleca 70 vapoare clasa I din New-York spre Londra.

În total vor pleca cu clasa I spre Londra 25000 americani, apoi 18000 cu clasa II și restul cu a III-a.

Mulți milionari americani vor fi siliți să plece cu clasa II-a pentru că nu mai găsesc bilete de clasa I-a.

La Londra prețul ferestrelor a ajuns la sume fabuloase.

Între tribunele ce se ridică în vederea serbărilor va fi și una germană pentru 100.000 spectatori.

Contele de Montecuccoli. Comandantul flotei noastre de rebel a fost distins de împăratul Francisc Iosif cu ordinul „Lâna de aur“, care nu se dă decât celor mai vechi și mai însemnate familii catolice pentru merite excepționale. Maiestatea Sa a voit a se arăta și astfel recunoscător față de admiratul Montecuccoli care a reformat flota și se alătură demn lângă cei mai mari reprezentanți ai marinei austro-ungare: arhiducele Ferdinand Max și Tegetthoff.

Panica la un cinematograf. În comuna Saleux în Franța, în timpul unei reprezentațiuni cinematografice, luând foc o firmă, s'a produs o panică teribilă. Din cauza învâlmășelii au fost rănite mai multe persoane.

Din Rusia. Ambasadorul Austro-Ungariei la Petersburg s'a prezentat la Țar în audiență, ca să-și prezinte hârtiile de revocare.

Cu acest prilej s'a dat un prânz de gală, la care au luat parte membrii familiei domnitoare. Țarul a conferit contelui Berchtold ordinul Alexandru-Newski.

Ministrul de curte, contele Frederik și-a dat dimisia. Cauza este, că a insistat pe lângă Țar, ca călugărul Iliodor să fie amovat. Țarul însă ca protectorul lui Iliodor n'a încuviințat această cerere alui Frederik. Acesta în consecvență și-a dat abdicerea. Fostul prezident al Dumei Gutschkow a întreprins o călătorie în Orient, ca să inspițeze trenul de Amur, Mandciurea de sud, Port-Arthur și Wladiwostok. Va vizita și Pekingul, ca să studieze dispoziția Chinezilor.

Rectorul Universității din Cluj „dr. Spandenzki“ și Polonia-mare. Vestita „Neue Freie Presse“ este informată din Berlin, că delegația, care va preda împăratului Wilhelm diploma de doctor al Universității din Cluj va fi condusă de rectorul acestei universități, dr. Spandenzki, și amintește ca împrejurare picantă, că dr. Spandenzki este unul din șefii inteligenței mari-poloneze, și că reprezintă pe lângă teoriile Poloniei-mari mai ales înfrățirea maghiaro-polonă! Ce va zice d. dr. Ludovic Szádeczki la acestea? Că informatorul a crezut, că Klausenburg este

unde va în Polonia. Nici măcar atâta rezultat din distingerea împăratului Wilhelm cu titlul de doctor, ca lumea să învețe unde e Clujul cu Universitatea sa distingătoare...

Sborul dela Londra la Paris. Prin sborul dela Londra la Paris, aviaticul Prier a bătut toate recordurile de până acum.

Linia percursă e de 350 kilometri. Prier a plecat dela aerodromul din Londra la 1 oră și 37 minute și ajuns la Paris la 5 ore 35 minute în aceeași zi. Aceasta corespunde unei celerități de 95 kilometri pe oră.

Fără întrerupere nici un aviativ n'a făcut o cale atât de lungă. Prier a declarat, că numai la trecerea sa peste Canalul La Manche a avut să lupte cu curente mai puternice, de aceea s'a ridicat la o înălțime de peste 2000 metri. La Blauvais a ajuns într-o ceață atât de groasă, încât nu se mai putea orienta. A suferit foarte mult la o'hi, deoarece n'avea nici un scut pentru ei.

Interesantă e declarația lui următoare: „Ași vrea să știu, că ce ar putea 500 de mașine de felul acesta, dacă ar fi provăzute cu materii explozive.“

La dejun ar pleca o astfel de escadră din Londra la Paris, și după ce ar nimici bulevardele frumoase ale Parisului, ar putea lua prânzul cu comoditate la Londra“.

Invitare la abonament

În curând sunt trei luni dela apariția acestui ziar. Cu 1 Aprilie v. intrăm în al doilea cvartal de an. Cetitorii pot să-și facă acum icoană despre chipul, cum am înțeles noi rostul unui ziar politic românesc. Nu voim să fim înșine judecatori, nici reclamă de bălcu nu vom face pentru acest ziar.

„Românul“ este organul de publicitate al comitetului național român. Nu reprezintă coterii, nici grupări, nici interese personale, „Românul“ reprezintă exclusiv interesele partidului național român

Era o imposibilitate, ca partidul național român să nu-și aibă organul său. Și ar fi un semn de mare slăbiciune a acestui partid, dacă ziarul, care este pus numai în serviciul cauzei naționale a neamului românesc, nu ar afla sprijin la aderenții partidului național.

Nu ne putem plânge de lipsa acestui sprijin. În timpul scurt de trei luni numărul abonaților noștri atinge aproape cifra de *trei mii*. Numărul acesta însă nu este suficient. Un ziar mare cum este „Românul“ necesitează sacrificii materiale foarte mari.

Comitetul național a adus sacrificiile acestea în buna nădejde, că ele vor fi spre binele neamului nostru, care la rândul său va veni și dânsul într-o sprijinirea tendințelor curate ale comitetului național român.

Redactarea ziarului s'a făcut cu cea mai mare îngrijire.

Voim să fim înțeleși de toți Români din Ungaria și Ardeal și pentru aceea grijim mai ales, ca limba acestui ziar să nu se depărteze prea mult de graiul poporului nostru. *Tinta noastră este, ca, afară de politică, „Românul“ să ofere cetitorilor săi distracție nobilă, învățatură în cele economice, luminate în afacerile sociale și informație despre ceea ce petrece în lume.* În numărul nostru de Duminecă am deschis rubrică permanentă pentru chestia feminină, iar numărul popular voim să rămână și pentru viitor un izvor de însuflețire națională și de întărire a poporului în credința strămoșească.

Cu multă satisfacție sufletească putem constata, că în această grea muncă a noastră am aflat sprijinul multor bărbați și femei de cea mai mare valoare în viața noastră obștească.

Partea politică a ziarului nostru este condusă și scrisă de bărbați, ca: dr. Vasilie Lucaciu,

MAGAZIN IEFTIN

MAUTNER R.

leftinătate generală surprinzătoare.

Cumpărând o cantitate mai mare de mărfuri am ocaziune a pune la dispoziția Onor. public, cu prețuri uimitor de scăzute: pânzetură, canafas (pânză lustrată), delin de spălat, delin francez, Batist de mătase, zephir englez, albituri, șervete, fețe de masă, covoare, perdele, acoperitoare de pat, etc., orice obiecte din acest resort. Mulțime de stoffe și costume engleze cu jumătate de preț se capătă la magazinul ieftin al lui

MAUTNER R., Arad, str. Hunyadi Nr. 1. — Prăvălia e deschisă a. m. dela 8—12, p. m. dela 1¹/₂—7 or

dr. Iuliu Maniu, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Aurel Vlad, dr. Victor Bontescu, dr. Ștefan C. Popp, dr. Ioan Suciuc etc.

Românul are apoi colaboratori și pentru celelalte popoare nemaghiare din patrie, pe dr. Mihail Polî (pentru Sârbi), dr. Milan Hodza (pentru Slovaci), dr. Vladimir Kuschnir (pentru Ruteni).

Ziarul nostru ține corespondenți stabili în Budapesta, Viena și București și are corespondenți în toate centrele românești din patrie.

În partea literară cetitorii noștri au putut întâlni numele fruntașilor scriitori români: I. L. Caragiale, D. Anghel, Em. Gârleanu, E. Lovinescu, Victor Eftimiu, P. Cerna, A. Lăpădatu, Petre V. Haneș, Const. A. Giulescu, Petru Dulfu, Em. Grigorovitzza, Z. Bărsanu, Em. Isac, Horia Petra-Petrescu și mulți alții.

Afară de foiletonul zilnic, am înființat o rubrică permanentă pentru literă, științe și arte, la care colaborează mai mulți distinși bărbați literați și de științe (I. Corbu, V. Gilu, dr. Al. Bogdan ș. a.). Dăm apoi regulat și nuvele mari și romane. Am publicat până acum nuvela „Piatra Muierei” de Em. Grigorovitzza, „Mama” de vestitul scriitor german Zahn și acum se publică romanul Mary de Björnson.

Am dat o îngrijire deosebită părții economice, care este condusă de bărbați specialiști (dr. Virgil Madgearu, Adrian Oțoiu, Const. Băilă și alții.)

La Cronica feminină colaborează dame de înaltă cultură literară („Româncă”, „O mamă”, Neli Cornea, Aurelia Pop etc.)

Pentru popularizarea acestui nobil joc, am deschis în numărul nostru de Dumineca o rubrică permanentă de șah, care este asemenea condusă de specialiști.

Ne vom nizi, ca „Românul” să ajungă la posibilă perfecțiune astfel, ca să suplinească orice ziar străin și să se poată încuibă în toate casele românești prin însăși valoarea sa.

În scopul acesta cerem acum la începutul cvartalului al doilea sprijinul publicului românesc și rugăm pe toți aderenții sinceri al partidului național român să aboneze „Românul”.

Abonamentul este pentru numărul de zi:

Pe un an	28 cor.
Pe 1/2 de an	14 "
Pe 3 luni	7 "
Pe 1 lună	2 40 cor.

Pentru numărul poporal:

Pe un an	4 cor.
Pe 1/2 de an	2 "

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

MARY.

— Roman de Björnstjerne Björnson —

Traducere liberă de dr. Horia Petra-Petrescu

(19)

— Urmare —

Acolo, în odaie, zăcea Anders Krog la pământ și în fața lui, în genunchi, dna Dawes, plângând sgomotos. Krog a avut un acces de apoplexie.

Ioergen îl luă pe sus, îl duse până lângă pat și-l puse cu băgare de seamă în el. Mary alergă ca o furtună jos, la telefon, ca să cheme un medic.

Medicul nu era acasă. L-a căutat din casă în casă. Într'aceea striga de disperare întreg internul ei, de durere, că n'a fost lângă el, când s'a întâmplat nenorocirea. Tocmai își promisese să fie cu atențiune față de tatăl ei, în fiecare zi, — și totuși a plecat de lângă dânsul. Da, chiar astăzi s'a bucurat, că va putea călători fără de dânsul prin țară. Cum s'a schimbat? Nu era în toată firea?

Îndată ce a găsit un medic, a alergat înapoi la tatăl ei. Îl desbrăcaseră într'aceea și Ioergen plecase. Doamna Dawes veghia la căpătâiul lui nespun de nenorocită, cu o scrisoare în mână. Când a văzut pe Mary, i-a întins scrisoarea, fără să-și ia ochii dela bolnav.

Pentru România numărul

de zi pe 1 an	40 franci
pe 1/2 de an	20 "
numărul poporal	10 "

Numărul poporal va apărea ca și până aci, în fiecare săptămână Vineri dimineța.

Abonamentele, inseratele și toate scrisorile referitoare la administrarea ziarului se vor adresa: Administrațiunii „Românul” — Arad (Str. Battyányi Nr. 2), iară scrisorile referitoare la partea redacțională se vor trimite: Redacției ziarului „Românul” — Arad (Str. Battyányi Nr. 2).

Rugăm pe toți aderenții partidului național român, să insiste, ca toate casele, restaurantele și cafenelele, cercetate de dânsii, să aboneze ziarul „Românul”.

Redacția și administrația
ziarului „Românul”.

ULTIME ȘTIRI

Procesul dramei din Roma. Instrucția contra locotenentului Paterno s'a terminat.

Ziarul „Tribuna” din Roma anunță că parchetul e convins că nu e vorba de un act de gelozie și că baronul Paterno a săvârșit fapta din răzbunare, deoarece contesa Trigona ne mai voind să continue raporturile cu dânsul, locotenentul perduse speranța de a putea obține dela ea suma de 10.000 lire de care avea nevoie.

Acuzarea susține că Paterno nu a voit să se sinucidă și a simulat numai pentru a da faptei sale un caracter personal.

Ziarul amintit spune că din însemnările zilnice ale locotenentului reiese că e un om inferior fără idealuri și nu se poate vorbi la el de sentimentalism și melancolie.

Arestarea unei baronese ungare la Paris. Baroneasa Splenyi, originară din Ungaria, născută von Freistätler, care se află de 6 luni în Paris a fost arestată eri sub acuzarea, că practica prostituția clandestină, și cu toate protestările ei a fost menținută în arest.

Baroneasa declară, că are în Ungaria un castel și proprietăți și primește lunar sume însemnate — voind să explice astfel viața ei luxoasă.

Poliția susține însă, că o supraveghează de mult și cunoaște de aproape viața, pe care o duce la Paris.

La cercetările făcute la locuința baronesei la Hotel de France s'a stabilit, că ea cheltuia bani mulți, dar nu făcea datorii.

Scrisoarea era dela unul din America, pe pe care nu-l cunoștea Mary, și anunța, că fratele Hans a pierdut averea proprie și averea fratelui său. Hans a nebunit. Trebuie să fi fost de mai mult timp nebun.

Mary o știa prea bine: degenerarea aceasta mentală nu era un lucru neobicit în familia Krog. Mulți oameni bătrâni dintr'ai lor au ajuns în starea aceasta. Dar se spăimântă de tatăl ei, fiindcă n'a mai controlat de loc starea averei. Și aceasta era un simptom, care te pune pe gânduri.

Tatăl ei va fi fost pe drum spre doamna Dawes, cu scrisoarea aceasta în mână, când l-a lovit damblaua. Ușa a rămas deschisă și el căzuse cât era de lung în nemijlocită apropiere.

Mary ceti scrisoarea de două ori și se întoarse apoi spre doamna Dawes, care stetea încă aici și plângea:

— „Da, da, „tanti Eva”, n'avem ce să facem, trebuie să le suportăm toate”.

— „Să suportăm? Ce vrei să zici cu asta? Povestea cu banii? Sărăcia aia de bani? Da tată-tău, omul ăsta minunat, prietenul meu al mai bun...?”

Ea privi într'una la ochii lui închiși și nu mai conținea cu plânsul, potopindu-l cu vorbele de ninerare cele mai frumoase, cu laudele cele mai mari, tot în englezește; în franțuzește par'că veneau cuvintele dintr'un timp îndepărtat. Mary stetea în genunchi în fața patului și culegea toate cuvintele astea. Veneau din viețuirea împreună a celor doi bătrâni, din lipsurile avute, din multu-

Anglia în chestia maroccană. Față de demersurile Franței în chestia maroccană Anglia n'a ridicat nici o excepțiune.

Franța a avizat numai Anglia despre planurile ei, care le-a și aprobat.

Anglia însă e mult mai optimistă, ca ori care altă putere europeană și nu crede, să Europenii ar fi primejduiți în Marocco.

Revolta republicană din Spania. Într'o răsvrătire la Canillas au fost doi morți și cinci răniți. Între aceștia din urmă este și un brigadier de jandarmi. Mișcarea de răscoală este motivată prin confiscarea de vite din cauza neplății taxelor. Un individ căruia i se confiscară vitele, a protestat la primar, care însă a ordonat să fie arestat. Populațiunea a alergat la fața locului. Jandarmeria a încercat să o împrăstie, și s'a încins atunci o luptă cu focuri de revolver.

Primul ministru Canalejas confirmă știrea cu privire la revolta republicană din orașul Canillas

Locuitorii au parcurs străzile orașului strigând „Trăiască republica!”, și au atacat cazarma jandarmilor unde s'a dat o luptă sângeroasă.

Au fost doi morți și numeroși răniți.

Din Londra se anunță, că republica proclamată de orașul Canillas (2000 locuitori) din provincia Maiaga a fost de scurtă durată. Trupele trimise de guvern au restabilit ordinea.

Serbia construiește vapoare de războiu. Guvernul sârbesc plănuește construirea mai multor vapoare de războiu pe Dunăre și Sava.

La concurență vor participa șantiere germane și engleze.

Se lucrează în acelaș timp și la cererea unei secțiuni marine în ministerul de războiu.

Planurile sunt emise de un oficer de marină austriac, care se află în serviciul Serbiei.

Turburările din Arabia. Agenția Reuter află din Perim, că indigenii sosiți din interiorul țării spun, că un detașament de trupe turcești de 1800 de oameni a fost nimicit fiind surprins într'o cursă de către adversari. Localitatea Naderi ar fi deja luată de 12 zile. Numi 15 oameni, din cele 3 regimente, cari se aflau colo în garnizoană, ar fi putut scăpa. Numai El Taig și Sanaa sunt încă ocupate de Turci.

x **Atențiune!** Dacă vorești a cumpăra un ceas regulat și punctual, giuvaericele, bijuterii fine de aur și de argint, cu prețuri moderate, să vă adresați cu încredere către Hirsch Jenő ciosornicar și giuvaeriu în Arad, stradele Forray și Rákoczy-colt.

x **Atențiune.** Înainte de a târgui ceva cerceți: **Marele bazar de emulație** a lui Reich El. din Arad, palatul teatrului orașănesc, unde se capătă tot felul de obiecte cu prețurile cele mai ieftine.

mirile avute, — o copie a tot ce primise ea: vorbe dragăstoase de prietinie, priviri binevoitoare, daruri și indulgență față de faptele ei. Vorbele astea veneau din belșug, cu toată căldura inimii, erau rostite cu tăria unei conștiințe curate, bune, căci Doamna Dawes a încercat și ea să-i dea totdeauna mână de ajutor, să-i fie tot, după cât o ajutau puterile. Atâtea cuvinte de aur a presărat peste creștetul Maryei și totuș, cuvintele astea o făceau atât de săracă. Căci ea însăși, Mary, însemnase atât de puțin pentru tatăl ei. Vai, cum se căia Mary și cât era de disperată!

Ioergen Thiis apăru în pragul ușii, tocmai când se ridică ea.

Mary se aplecă după scrisoare și voi să o predea lui Ioergen, când îl rugă doamna Dawes, care îl văzuse, să-i ajute și să o conducă în odaia ei, căci vrea să se pună și ea în pat.

— „Dumnezeu știe, când mă voiu ridica iară! De o să se ducă el, o să mor și eu”.

Ioergen îi alergă într'ajutor, o ridică din scaun și o conduse încet, clătânându-se, afară. Sună după o fată de casă, care-i ajută să se suie în pat, el plecă apoi iarăși la Mary. Aceasta tot nemișcată, cu scrisoarea în mână. I-o întinse lui.

Ioergen o ceti atent și îngălbeni.

O clipă se părea, că e sdrobotit cu desăvârșire. Mary se apropie de el câțiva pași, el nu o băgă de seamă.

— „Asta e motivul apoplexiei”, zise ea.

BIBLIOGRAFII.

—x—

„Vlăduțul mamei“. Comedie într'un act.
Editura I. Ciurcu, Braşov. Preţ. 50 bani.

Chemia elementară anorganică și organică pentru institute de învățământ și privați“. Ed. II. Editura I. Ciurcu, Braşov.
Preţ. 2 cor. 40 bani.

Se capătă la Librăria diecezană.

*

Au apărut și se pot procura dela Librăria diecezană din Arad:

Sadoveanu M. Apa morților, roman	2—
„ „ Soimii	2—
„ „ Povestiri de seară	2—
Pop, V. Iubirea e biruitoare	2—
Sandu Aldea C. Ape mari	2—
Dulfu P. Povești și cântece	1-50
Gorkii M. Parveniții	1.50
Dr. Iacob, Căsătoria a doua a preoților, chestiune de drept canonic	1—
Shakespeare W. Regele Lear, tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Bertolazzi C., Zile de sărbătoare, comedie în 5 acte	—40
Marosch S. Creditorii	—30
Chanteaubriand, Atala	—30

Plus de fiecare câte 10—20 fil. pentru porto postal.

POȘTA REDACȚIEI

Corresp. Vulcan. Corespondența despre alegerea de preot din com. Vulcan nu s'a putut publica în extenziune, având termeni prea vehemenți. Noi nu voim să alimentăm patimile. Ținem la obiectivitate și calm posibil în afacerile de orice ordin.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

4 culeg. tipografii

află aplicare în **Tipografia diecezană din Arad.** Salar după tarif. Condiția se poate ocupa și imediat.

ATLANTIKA

prăvălie specială de

CAFEA

THEA și RUM

Acești valoroși articoli numai aici se pot capătă scutiți de arome și alte mirosuri păgubitoare. — Cafea prăjită cu putere electrică se capătă în fiecare oră a zilei.

Arad, piața ANDRÁSSY nr. 20,
(în fața casei comitatului).

■ Telefon pentru oraș și comitat 609. ■

Cele mai noi susceperi de

plăci pentru gramofon:

Hulló falevél

din „Ezigányszerelem“ și din
□□ „Balkáni herczegnő“ □□

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.

Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă“.

Esarendare:

În comuna Togyér (comitatul Torontal) se dă în arândă pe anul curgător 260 jughere catastrale pășune și 140 jughere pământ arător pentru cucuruz. Arândă pășunii plătită după jugher eventual după capul de marcă. — Reflectanții să se adreseze D-lui Aureliu Maghețiu, paroh, Togyer.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Un oficiant de stat în penzie,

vărsat în toate ramurile cărților funduare, posedă limba română, germană și maghiară, caută aplicare la un institut de credit ca

oficiant.

Adresa la **administrația foaiei.**

Trag binevoitoarea atențiune a on. public asupra institutului meu de

spălat și călcat

bine aranjat, în care primesc tot felul de **curățire.**

Cu stimă:

SZABÓ BALINTNÉ, Arad
str. Deák Ferencz Nr. 7.

— „Evident“, șopti el, fără să privească la ea.

Nu mult după aceea ieși loergen din odaie. Mary era singură cu tatăl ei; fața lui iubită striga după ea.

Se aruncă de nou în genunchi, în fața lui și începu să plângă înecat.

Pentru el, pe care-l iubea ea mai mult, a însemnat ea mai puțin. Nu pentru aceea, pentru că tatăl ei nu s'a gândit nici când la persoana sa?

Nu s'a urnit de lângă el, până ce n'avenit medicul, întovărășit de o soră de caritate. Atunci s'a dus Mary la doamna Dawes. Aceasta era foarte bolnavă, disperată. Mary voi să o mângâie, dar bolnava o preveni brusc:

„Mi-a mers prea bine, eram prea sigură de asta; acum vine greul vieții“.

Mary se înspăimântă de cuvintele ei.

Și le rostea ea însași, tot timpul, în inimă.

— „Tu ai să ne pierzi pe amândoi, draga mea. Ai să rămâi și fără de avere“.

Pe Mary o atinse neplăcut că amintește de bani. Doamna Dawes băgă de samă și zise:

— „Nu mă înțelegi, Mary. Biata de tine! Nu e din vina ta, ci dintr'a noastră.“

Ți-am lăsat prea mult pe voie. Da, și erai prea mândră, dacă nu făceam după pofta ta“.

Mary o privi speriată. „Eu, mândră?“.

— „Am spus-o de multe ori tată-tău“, îi zise doamna Dawes, „da el era așa de bun de

inimă, de mi-a luat totdeauna gândurile astea din cap“.

loergen intră în odaie cu medicul.

— „Dacă mai vine ceva la mijloc, poate să-i treacă, domnișoară“.

— „O să rămână paralizată?“, întrebă d-na Dawes.

Medicul ocoli întrebarea, zise numai:

— „Acum e vorba, înainte de toate, de liniște“.

Se lăsă o liniște mare după răspunsul acesta. Mai puteai auzi numai suspinul înăbușit al Maryei.

— „D-ta să nu veghezi la bolnav, domnișoară. Mai bine să aduceți două îngrijitoare“.

Mary nu-i răspunse.

Doamna Dawes începu să plângă din nou.

— „Da, da, alte zile de acum pe capul nostru!“.

Medicul ieși, întovărășit de loergen Thiis. Când intră din nou loergen, întrebă pe șoptite:

— „Să călătoresc? Nu pot să vă stau într'ajutor, într'unele privințe?“.

— „Vai, nu, nu, nu ne părăsi“, se tângui doamna Dawes.

loergen privi spre Mary. Ea nu zise nimic, nici nu se uita la el, ci în jos. Plângea mocnit pentru sine.

— „Știi d-ta, domnișoară Mary“, zise loergen Thiis plin de respect, „că n'aș servi pe nimeni mai bucuros, decât pe d-ta“.

— „O știm noi, știm noi“, suspină d-na Dawes.

Mary și-a ridicat capul, la cuvintele d-nei Dawes însă — tăcu.

Când ieși Mary, puțin mai târziu, dela doamna Dawes, văzu pe loergen cum deschide ușa odăii sale, care se afla tocmai față în față cu odaia ei. El stete locului pe prag, încât Mary putu să-i vadă geamantanul gata de plecare. Ea se opri.

— „Pleci?“.

— „Da“, fu răspunsul lui.

— „O să fie liniște mare pe aci de acum încolo“.

loergen așteaptă, doară-doră va mai adăoga ea ceva, dar Mary nu-i mai zise nimic.

— „Acum e timpul de vânatoare. Veniam să întreb pe tatăl d-tale, dacă am voie să vănez în pădurile d-lui.“

— „Dacă ți-e de ajuns permisiunea mea, ascultă: nu-ți stă nimica în cale“.

— „Mii de mulțămite, domnișoară. Am permisiunea deci să trec din când în când pe aici?“

Făcu un compliment adânc și-i apucă mâna.

Apoi se duse la doamna Dawes, ca să-și ia rămas bun. Rămase cel puțin zece minute. Ieși din nou, când se ducea tocmai Mary la tatăl ei.

“

(Va urma)

Tobuze pentru Țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, se capătă la —

Librăria **FRĂȚII ROTH**

ARAD, Andrásy-tér. (Vis-à-vis de Monumentul-sfânt).

Mare asortiment
de
ghete de bal
in culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafiriu, din
piele de laek și chevreaux

la
Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD, Andrásy-tér nr. 20.

25 (11)

Rău mă doare capul!

de atâta **cheltuială !!** Astfel oftează
toți.

Dacă însă târguești

dela

KORÁNYI

din piața Szabadság,
(Arad)

ghetele, pălăria și celelalte ob-
iecte de modă de cari ai tre-
buință, — poți economisi mult!

Căci aproape cu jumătaie prețuri îți poți cumpăra cele
trebuincioase.

Marfă bună, frumoasă și elegantă, numai

KORÁNYI

e în stare să vândă eftin. — Convingeți-Vă!

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.

A murit scumpetea!

Dacă privești
galantarele de **ghete** din strada Zrinyi
te vei convinge.

Librăria diecezană

Arad, Strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.

Are în depozit următoarele cărți literare:

Album în amintirea canonicului Aug. Bunea	7.—	Pop V., Fericirea să cucerește	1.50
Agârbiceanu, Două iubiri	2.—	» Iubirea e biruitoare	1.50
» În clasa cultă	1.80	Paun G., Amintiri dela Jun. din Iași, 2 vol.	2.—
» În întineric	2.—	Pătrăscanu D. D., Schițe și amintiri	2.—
Adam, Aripă tăiată	2.—	Spartali S. I., Sărutările	—50
» Pe lângă vatră	1.50	» Arta de a iubi	1.—
» Vorbe de clacă	1.25	Nordu, Minunile convenționale	2.—
Baltag, Feciorul	1.50	Carmen Sylva, În luncă	1.—
» Mos. Goriot	1.50	» Pe Dunăre	1.—
Björnson Bj., Synnöve Solbakken	1.50	Sadoveanu M., Dureri înăbușite	2.—
Carageale, Teatru	2.—	» Povestiri din războiu	2.—
» Momente, schițe și amintiri	2.—	» Crășma lui Moș Precu	2.—
» Novele și povestiri	1.50	» Amintirile căpr. Gheorghiuța	2.—
Corbu I., Ad Astra, astronomie populară	2.—	» Mormântul unui copil	2.—
Caraivan, Povesti de pretutindeni	2.—	» La noi în vișoară	2.—
» La șezătoare	1.50	» Povestiri alese	2.—
Cristescu, Carte pentru copii	1.20	» Povesti de seară	2.—
Brătescu-Voinești, În lumea dreptății	2.—	» Apa morților	2.—
Calaban, Chipuri și suflete	1.50	Sandru-Aldea, Pescar de Islanda	1.50
Cerna P., Poezii	2.—	» În urma plugului	1.50
Ciocârlan I., Pe plaiu	1.50	» Două neamuri	1.50
Ciotori D. N., Veselul strengar	1.50	» Ape mari	2.—
Dauș Ludovic, Iluzii	1.50	Speranța Th., Fete de azi, 2 vol.	3.50
Dunăreanu N., Chinuții	1.50	Stahl H., Bucureștii ce se duc	2.50
» Răsplata	1.50	Sterian Er., În noaptea nunții	1.50
Drăgășanu Codru I., Calătoriile unui Ardelean	1.50	» Educația sexelor	1.50
Dulfu P., Căntece și povesti	1.50	Slavici, Din bătrâni	2.50
» Pacală	2.75	» Nuvele, 2 vol.	à 1.50
Eminescu, Poesii	2.—	» Povesti	1.50
» Geniu pustiu	2.—	Silvan Gh., Valea albă	1.50
» Articole politice	—80	Speranța Th., Anecdote noi	1.50
Flaubert, Doamna Bovary	2.—	» » poporale, 2 vol.,	à 2.—
Cârleanu Em., Într'o noapte de Maiu	2.—	» » botezate de post și pi-	
» Sapho	1.50	părate, 3 vol.	à 1.—
» Nucul lui Odobac	1.50	Teodorean C., Sângele Solovenilor	1.50
Goethe, Faust	3.—	» Calea sufletului	1.50
Gorkii M., Parvenții	1.50	Vlăhuța Al., Clipe de liniște	1.50
Goga, Ne cheamă pământul	2.—	» România pitorească	1.50
Hașdeu, Arșița, roman	2.—	» Din trecutul nostru	3.50
Hodos C., Martirii	1.50	» Poezii	2.—
» Departate de lume	1.50	Zamfirescu D., Anna, ceace nu se poate	2.—
Iorga N., Lupta pentru limba românească	1.—	Stavri, Luminisuri, poezii	2.—
» Neamul rom. în Ard., țara ung. 2 v. à	2.50	» Scriitori și curente	2.—
» Din faptele străbunilor	1.50	» Spiritul critic în cultura română	2.—
» Viața femeilor și trecutul românesc	1.75	Dobrogeanu-Gherea, Critice III.	4.—
» Viața și dom. lui Barbu Dim. Știrbei	1.50	Delavrancea, Sultânica	2.—
» Istoria lit. rom. în sec. XIX 3 vol., à	5.—	» Hagi Tudose	3.—
Lovinescu, Viața lui Gr. Alexandrescu	2.—	» Paraziții	1.50
» Critice, 2 vol.	à 3.—	» Între vis și viață	3.—
» Nuvele	1.80	» Liniște—Trubadurul	2.—
Lungianu, În sărbători	1.50	» Apus de soare, dramă	2.—
Murger Str., Viața de Boem	2.—	» Viforul, dramă	2.50
Moruzi C. D., Instrăinații	2.—	» Luceafărul, dramă	2.50
Mera I. T., Din lumea basmelor	3.—	Negru N., Fabiola sau biserica din catacombe	2.50
Negrea Dr., Cum ne naștem	2.—	Ciocârlan I., Inimă de mamă	2.—
Pop V., Cum iubeste o fată	1.50	Paulescu Dr. N. C., Insticte sociale, patimi	
» Prin vraj dragostei	1.50	și conflicte, Remedii morale	2.—
» Cum să iubim	1.50	Burnet H. Fr., Lordul cel mititel	2.—